OCCIDENT

1

MAIG DE 1949

OCCIDENT

SUMARI

		Pàgs.
Comiat i represa	Adaror	3
Dues conferències internacionals... ...	M.	5
Les essències del dret polític anglès	Dr. O'Connor	12
"La vocation de l'Eglise d'Occident"	François Mauriac	15
Herculànum torna a la vida...	L. W. Phelps-Orion	17
La Mediterrània	Pere Mas i Perera	21
El túnel del Canal de la Mànega ...	Stephane Aubac	25
Ramuz, escriptor suís	Louis Pauwels	29
Les melodies plàstiques de J. Miró .	Albert Pujol	32
"Vincenzo Cardarelli poeta"	Velso Mucci	34
Rèquiem	Agustí Bartra	38
Un esbós d'A. Bartra	Arnau de Ribesalbes	45
Poliglotisme i vergonya	Poli Glot	51
L'aixecament dels ilergetes	R. V.	61
La longevitat dels animals	Frank Thone	64
Els infants prodigis	Alfred Cortot	66
Llibres	F. C.	70
El fantasma del gall	Anna Murià	73
El naufragi (Capítol I)	Rabindranath Tagore	78

MAIG DE 1949

R. 588.286

PUBLICAZIONE DEL CENTRO DI CULTURA INTERNAZIONALI

ARTI GRAFICHE FABRIS. — FONTANE MAROSE, 4. — GENOVA

Comiat i represa

"In my end is my beginning"

Tota represa pressuposa un abandó, com tot abandó serva el germen d'una represa. La història de la cultura és feta d'abandons i de represes, que trasllueixen la dramàtica lluita de l'esperit humà devers les cimes alteroses de la pròpia realització.

Avui recollim el relleu que ens passa una mà amiga, encara ben pròxima, i la nostra presumpció ens porta a creure que aquest relleu ens ha estat transmès de mà en mà des de les ribes antigues i eternes on fou generada la nostra cultura occidental.

I d'ací el nom que prenem com divisa: OCCIDENT. No s'hi vulgui pas veure ni una crida política, ni una presa de posició davant problemes actuals que divideixen el món, ni una exclusió, ans la constatació d'una realitat geogràfica, històrica i cultural superior a nosaltres i que ens domina i ens situa en el marc d'un àmbit i d'una manera de sentir i de viure. I, d'aquesta constatació, en neix una fidelitat inexcusable a una tradició greco-llatina, mediterrània, de la qual ens sentim dipositaris. Perquè som catalans, però abans que catalans som homes, i com a homes sentim una solidaritat indefugible amb els altres homes que ens envolten i ens són pròxims i que han estat nodrits pels mateixos pits generosos que nosaltres. I adoptem aquest nom perquè creiem ben compatible la nostra condició simultània d'homes, de catalans, de llatins i d'europeus. Seria errat, en els nostres temps, d'anar a Europa amb posicions d'estret localisme. L'home "cui mundus est patria velut piscibus aequor" és, precisament, l'home modern. Més que mai, avui ens sentim travessats per inquietuds d'un abast universal, i sentim que hem de triomfar o de caure amb tot el conjunt de la nostra civilització, sense que puguem restar-ne al marge. Però aques-

tes inquietuds universals, pel fet d'haver nosaltres nascut en aquesta terra nostra, les sentim i les hem d'expressar "en català"; d'altra manera serien híbrides i mancades de valor. Enfondint en la nostra pròpia arrel catalana, tal volta arribarem a trobar la caverna oculta per on flueix, poderós, el corrent de la veritable història del nostre temps. Tot el que no sigui això, és restar a la simple superfície dels fets i dels esdeveniments.

Occident, doncs, o Europa, en català, ha d'ésser el distintiu del nostre propòsit. Un gran francès i un gran europeu, Paul Valéry, deia: "...mais je trouve par un examen sommaire que l'avidité active, la curiosité ardente et désintéressée, un heureux mélange de l'imagination et de la rigueur logique, un certain scepticisme non pessimiste, un mysticisme non résigné... sont les caractères plus spécifiquement agissants de la Psyché européenne".

Aquests són els nostres pergamins; això és i seguirà essent Europa i Occident si nosaltres, els seus fills, ens sabem mantenir fidels al nostre heretatge de segles. Perquè Europa, en el món present, representa tot el que la subtilesa i la intelligència de Grècia representaven en el món antic, mentre que, com diu Borkenau, els Estats Units són tota la força pràctica i un xic barroera de Roma, i Rússia és la constant amenaça unificadora del poderós veí macedònic. I, ara com a Grècia, en aquesta estructura supranacional els grans fogars de cultura són les "polis". I nosaltres pertanyem per naixença a la petita i illustre polis catalana, la qual no podem en cap manera traïcionar. Però ni tot el poderiu industrial americà, ni tota la massa aixafadora de les grans poblacions russes i asiàtiques, no pesen més en una balança, diu també Valéry, que la petita Europa. I és que a Europa, com a Grècia, l'home és la mesura de tot i tot és a la mesura de l'home. Altrament s'esdevé amb les vastes extensions asiàtiques, africanes i americanes. I, per tant, Europa, Occident, seran sempre el gresol on es forgin totes les Renaixences de l'esperit humà i tots els retorns a una norma veritablement humana de vida. El marbre grec enrosat i animat pel sol del Cristianisme, això és Europa.

ADAROR

Dues conferències internacionals

Aquest any passat, i am una diferència de dies, tingueren lloc les dues conferències internacionals de més transcendència de després de la guerra, i de les que se celebraran en els anys pròxims: una a Londres, presidida per Lord Halifax, per proclamar la necessitat que la reconstitució del món sigui inspirada en els principis cristians, i una altra a la Haia, presidida per Mr. Churchill, per establir la conveniència que els països d'Europa es constitueixin en federació.

No van ésser reunions de governs, o d'alts organismes seus, ni tan sols de forts estaments, com la dels partits socialistes, que gairebé hi coincidí; no es proposaven prendre acords d'oficial execució. Si s'haguessin de classificar, haurien d'ésser-ho entre les de simple exposició d'idees. D'això, i sobretot de la qualitat de les que s'hi exposaren, en ve llur transcendència.

No tingueren relació externa, ni les seves finalitats vistes van ésser les mateixes, ni, salvant comptades excepcions, les persones que hi assistiren, i, amb tot, en essència, en foren una de sola i única, perquè les mogué el mateix impuls i les va informar el mateix esperit. Són dues reunions que fixen el moment culminant de la Història, en què mor la que hi és coneguda amb el nom d'Edat Moderna i neix la que ve a substituir-la, tan jove, que ni tan sols en té encara.

* * *

L'Edat Moderna és la de la sobirania omnipotent de l'Estat; els seus dies s'han desenrotllat en fases tan diferents, que àdhuc han estat considerades unes anulació de les altres, i eren, això no obstant, simples modalitats d'aplicació de la seva ideologia, que se sintetitza en erigir l'Estat en font única i irrefrenable, de la justícia, de la llibertat i del dret. L'Estat, força suprema, rectora indiscutible de la vida, va néixer amb ella, i ha presidit, de cap a cap, la seva, derivada tota del principi que, per ésser un Estat, és superior a tot, a la manera com va definir Maquiavel. Si un dia algú la volgués sintetitzar en un nom i una doc-

trina, li seria impossible de fer-ho en altres que en la d'ell i de la seva.

En estudiar el seu *curriculum vitae*, des de "l'Estat sóc jo", de Lluís XIV, fins al del capitost de qualsevol dels actuals totalitarismes, les diferències que s'hi troben són superficials, tot i l'estrident aparença contradictòria d'alguns dels episodis que han promogut, que no desvirtuen, ni en llunyania, sinó que confirmen, la immutabilitat de l'esperit que l'ha informat; la seva moral ha estat sempre la mateixa, una moral que no en reconeix d'altra que la del seu propi criteri; tant se val que el definidor hagi estat un rei, com una majoria parlamentària, com un dictador; és a dir, sempre ha estat la derivada del voler d'un home, o d'un petit grup d'homes, que s'han constituït en poder definidor, superior a tot altre, diví o humà.

La Revolució Francesa no va destruir l'absolutisme dels monarques que la precediren; el va passar, de la seva mà, a la del poble; reconèixer-ho te ja la categoria de lloc comú; de la del poble, massa amorfa, de total incapacitat per a governar, va passar a la d'un grup, numèricament minúscul, de representants seus; la Constitució de fructidor de l'any III fixa el moment de la inauguració d'aquest període; de la d'aquest grup, format pels titulars dels poders, legislatiu i executiu de l'Estat, es va esmunyir a l'ambició personal que es concretà en l'abús del "laisser faire, laisser passer" i la corrupció dels organismes públics en els quals es recolzava i dels més venals dels seus components; el totalitarisme és una reacció contra aquests resultats, monopolitzada per un home, de més audacioses qualitats que els seus coadjuvants, o de sort més aleatòria, que retorna als procediments de les velles monarquies absolutes, posades en pràctica amb més cinisme; entre els moderns de "Gestapo", de "Txeca", i el seu seguici de camps de concentració, i els de "lettres de cachet", o els que costaren la vida a Riego, les diferències no són pas de fons; la més representativa figura del dictador totalitari és la de Lenin i Stalin; Alexis Markoff ha fet un estudi comparatiu, "Jam", entre la manera de governar Rússia Ivan el Terrible i Pere el Gran i els dos citats capitostos bolxevics, prou eloqüent per a quedar sintetitzat en el subtítol de "els bolxevics coronats"; se'n pot fer un comparant els totalitarismes entre ells, i les seves disparitats es veuran de seguida de grau o de to, però no d'essència; el que es faci entre ells i els sistemes representatius, constitucionals o parlamentaris, a l'ús en bona cosa de països, demostrarà que el totalitarisme és la monarquia absoluta, que s'ha fet seus els vicis i les plataformes que han inutilit-

zat aquests sistemes on han estats viscuts sota el signe de la inexplicable fallàcia que l'Edat Moderna ha fet nervi vital de la seva actuació: que l'home és àrbitre suprem de les idees i de les normes de vida; o sia que no és certa l'afirmació que hi ha qüestions que estan sobre les disputes dels homes, i per tant, fora de les seves facultats legislatives.

L'Edat Mitjana va ésser una gradació de poders; el senyor feudal estava supeditat a un altre de més categoria; aquest, al Rei, i aquest a l'obligació de respectar les prerrogatives feudals; la coordinació de tots ells requeria un element superior que resolgués els refrecs que inevitablement s'havien de produir entre ells, al cap i a la fi homes subjectes a fallides i ambicions; aquest element suprem, sense el qual no hauria pogut subsistir el règim, era la submissió de tots per igual a principis morals que cap d'ells no tenia possibilitat de modificar, i per tots reconeguts com a normes d'intangible categoria; els principis en què es concreta la doctrina cristiana, que són els que formaren, i sostenen, la civilització que avui és anomenada occidental, i és en realitat la civilització del món.

Quan els abusos de nombre de senyors portaren els pobles a arredossar-se entorn de la potestat reial, la major força que l'acoblament els donà va temptar els monarques, i Maquiavel s'encarregà d'explicar-los que el que els calia era que s'erigissin en poder únic definidor i indiscutible, és a dir, declarar-se Estat amb facultats per a decidir sens fre; la fórmula estatal que caracteritza l'Edat Moderna.

* * *

La punyent força dels avenços científics ha demostrat, entre mars de sang, a quins resultats conduïa aquesta concepció de l'Estat. La facilitat de comunicacions, de bracet amb la guerra, ho ha posat en evidència; l'aviació, la ràdio i les cinquenes columnes fan avui, amb l'Estat, el que durant l'Edat Moderna ha fet l'Estat envers els seus súbdits; en l'esfera privada, l'Estat ho ha envaït tot, i ho ha definit tot, sense tolerar fre ni limitació; si alguna veu s'ha permès de fer un judici condemnatori dels seus actes, s'ha redreçat invocant la seva sobirania i, manipulant-la, ha fet i desfet a gust; ara, en la pública, els homes del materialment més fort, o més ben organitzat, o més cínic, es fiquen com bé els sembla a casa d'altri, abasseguen l'esperit dels seus súbdits i corrompen la seva màquina governamental, sense que la víctma tngui més mitjans de defensa que els ínfims que han

tingut fins ara el ciutadà, la família, l'estament i àdhuc territoris sencers, enfront de les seves irrefrenables decisions.

Es a dir, l'aplicació del principi de l'omnipotència de l'Estat, portat a les seves naturals conseqüències, s'ha resolt en el del predomini de la força bruta, el propi de l'època de les cavernes. L'efectivitat d'aquest fet ha posat a la vista que, en treure-li de sobre els oripells amb què l'havien revestit les fórmules polítiques utilitzades des del segle XVI, ha fet fallida. Amb hores només de diferència, Attlee des del poder i Churchill des del seu preeminent lloc, tot i partir d'una disparitat de criteri en allò que els incitava a parlar, han proclamat la urgència de revisar-lo. Pràcticament, fa temps que cap Estat no el respecta; el que vol envaïr, mal sigui ideològicament, el territori de l'altre, perquè li és un destorb per a actuar, i el qui se sent envaït, perquè li ho és per a defensar-se. De fet, ja no l'invoquen més que els Estats totalitaris; per endavant es pot dir que quan se sent una veu que s'hi arredossa, és la d'un Estat que ha d'amagar alguna acció seva insostenible; per aquest motiu, Estat totalitari i negació de llibertat d'opinió són coses consubstancials; per aquest motiu també, el totalitarisme s'ha acollit al subterfugi d'aplicar als seus procediments la nomenclatura antitotalitària; del despotisme imposat pel terror, en diu democràcia; d'encendre la revolució on pugui, en diu ésser amant de la pau, i religiositat, de convertir la religió en instrument al seu servei.

Cada un dels acords que s'han apressat a acceptar els "16" a Europa, els sud-americans a Bogotà i tots plegats en les reunions internacionals de la postguerra encaminades a estructurar la pau, han estat una renúncia a la sobirania segons la concepció de l'Edat que fineix. El món s'ha enxiquit; avui és impossible l'isolament en què havien viscut els governs d'altres temps; al present, l'Estat que amb la seva manera de fer desmoralitza el país que governa és per altres un focus de corrupció, que la necessitat de sostenir la sanitat pública obliga a extingir, amb obligaments semblants als que constrenyen els òrgans oficials a netejar el domicili particular, que, envaït per una pestilència contagiosa, es converteix en un perill ciutadà. La submissió de poders voluntàriament reconeguda, que va sostenir el món durant els nou o deu segles de l'Edat Mitjana, ara la imposa la facilitat de comunicacions; la fugida cap al sistema federatiu n'és una conseqüència.

* * *

La idea proclamada a la Haia n'és un reconeixement públic; la federació és una supeditació; és un lligam, i, per tant, un fre. Acceptar-lo, fer honor a una obligació molestosa de complir i sotmetre's a normes morals punyents sense perill d'immediates sancions materials, són idees cristianes i implícites dins les posicions federals. Els Estats que mantenen l'esperit mostrat en la seva puresa pels totalitaris, no les accepten. N'és una prova la rastellera de fracasos en què han acabat les reunions dels Ministres de Negocis Estrangers de les grans Potències, la dels que mantenen inutilitzades les dels tècnics que els han de preparar la tasca; la dels del Govern del Berlín actual; les sessions de l'O. N. U. i del Consell de Seguretat completen el panorama. S'ha dit, i repetit, per veus autoritzades, que la Societat de Nacions, malgrat els errors del Tractat de Versalles i l'absència nord-americana, és a dir, malgrat les dèbils bases en què es fonamentava, pogué resistir el que l'O. N. U. no ha pogut fins ara, perquè a la S. D. N. hi havia una unitat moral que l'U. R. S. S. hi fa impossible, perquè és la més genuïna encarnació d'aquest concepte d'Estat.

La divisió d'Europa és una incidència, àdhuc possiblement passatgera, al costat de l'abís que separa les representacions de l'O. N. U. en dos camps, que són, ni més ni menys, el de l'Edat Moderna i el de la que s'està forjant. Recordi's l'alliçonador episodi Dimitrof, de principis de l'any 1948. Dimitrof, el dictador bolxevic de Bulgària, d'acord amb Tito i la Ministre de Negocis Estrangers Anna Pauker, va llançar la idea de reunir en federació els Estats absorbits per l'U. R. S. S. Iugoslàvia, Bulgària, Albània, Hongria, Txecoslovàquia i Polònia haurien format un bloc de força expansiva i defensiva potentíssim, i, malgrat això, Stalin s'apressà a condemnar el projecte, amb pressa i virior que el féu impossible; el llaç federal, fins lligat pels mateixos comunistes, és un destorb per a l'Estat doctrinàriament omnipotent, perquè parteix d'una concepció del poder i de la sobirania incompatible amb la que han sostingut els segles XVI al XX.

* * *

La proclamació de les llibertats de la Carta de San Francisco i de les quatre de Roosevelt són un exponent típic del canvi d'ideologies que s'està operant i de l'antagonisme entre ambdues. En aparença sembla que aitals llibertats coincideixin amb els Drets de l'home que va legalitzar el règim constitucional per-

vingut de la Revolució Francesa; dret i llibertat són paraules sinònimes, que designen una mateixa essència; la nostra pagesia, amb un profundíssim sentit, que deriva de la concepció catalana del poder, les identifica; no diu "li he reconegut el dret"; sinó "li he donat llibertat", i això no obstant, els Drets de l'home constitucionals, no són les llibertats rosseveltianes, ni de la Carta; aquells van néixer minats pel concepte d'Estat que féu pràctic el mecanisme de les anomenades garanties constitucionals, i de la seva suspensió; les garanties expressen el dret de l'Estat a atorgar-los, i la suspensió, el de treure'ls; en els darrers anys de la monarquia, a Catalunya en vam arribar a viure algun en règim de suspensió durant vuit mesos; aquest fet demostra la seva naturalesa de Drets més externs que veritables, perquè posa en evidència que no és certa l'afirmació — fonament del règim constitucional a l'ús — que l'Estat definidor n'és una salvaguarda, amb sols que es sotmeti a una Constitució, ja que ell mateix, amb la seva suprema potestat, es pot absoldre de complir-la.

Són Drets minats en llur base, perquè són concebuts com una concessió de l'Estat, és a dir, supeditats a la seva omnipotència, i que, per tant, tenen origen en ell mateix; les llibertats proclamades ara tenen l'origen en la dignitat humana; són la proclamació d'altres tantes limitacions del poder estatal.

Una de les de Roosevelt, la llibertat de no tenir por, ho ensenya. Quan es reconeix que el ciutadà gaudeix del dret de no tenir por, es reconeix automàticament que l'Estat no té el d'emprar els procediments de persecució i terror, que són l'arma de defensa sense la qual els Estats totalitaris no poden viure. Els Drets de l'home del segle XIX són compatibles amb la manera de fer dels dèspotes orientals; tots ells n'atorgaren a capricі seu, i els negaren quan els plagué; són Drets que han donat lloc a les absurdes conclusions encara amb restes de prestigi en els ambients demagògics; la que nega el dret del pare de família a educar al seu fill, en nom dels Drets de l'home; la que nega el dret de practicar la religió, i el d'ensenyar-la, en nom de la llibertat del pensament; la que destrueix el vincle matrimonial, en nom del Dret de constituir la família; la que nega al ciutadà el de mostrar a l'Estat els errors en què cau, en nom de la ciutadania.

Si la llibertat és inherent a la dignitat humana, o sia, si l'home en gaudeix pel mateix fet d'ésser-ho, i, per tant, deriva d'ella, aquestes absurditats no són possibles; la missió de l'Estat queda centrada en el lloc que li correspon: en el de governar im-

pedint-ne, no l'ús, com s'ha fet fins ara, sinó l'abús; els dos segles d'hegemonia que assolí Catalunya quan el centre de la civilització era el Mediterrani, els va sostenir sobre aquesta concepció de l'Estat; l'Imperi britànic es manté sobre ella; Suïssa, malgrat estar voltada de països en guerra, n'ha sortit indemne, perquè és la del seu.

Quan Lord Halifax, voltat de personalitats entre les quals només n'hi havia dues d'eclesiàstiques, l'arquebisbe de Canterbury, cap de l'Església anglicana, i el cardenal de Westminster, representant del catolicisme a Anglaterra, proclamava a Londres la necessitat d'informar la reconstitució del món amb l'esperit cristià, decretava la mort de l'Estat pagà de l'Edat Moderna; el mateix feia Churchill a la Haia preconitzant la conveniència de constituir una federació a Europa; el mateix repetí el delegat que a la Conferència sud-americana demanà que el preludi de les seves conclusions invoqués el nom de Déu; i el mateix havia fet abans la reunió a Viena, de dignataris dels països fronterers amb Rússia, que es va redressar contra el laïcisme de l'U. R. S. S., que li permet fins i tot transformar en aparell de penetració política els organismes de l'Església ortodoxa russa.

* * *

Qui sospesi els fets que d'un quant temps ençà es van succeint en el món, hi veurà el de la mort de les concepcions polítiques que han nodrit l'Edat que hem viscut fins ara, i el naixement d'una altra amb certs punts de contacte amb l'Edat Mitjana, però que no ho serà pas, perquè entre ambdues hi haurà, almenys, tres diferències substancials. La primera, que el senyor feudal, substituït en el nou temps per l'Estat, era un poder reclòs dins d'un aïllament material, que li permetia la impunitat de les seves accions abusives, i, en l'organització nova, els Estats, gràcies a la facilitat de comunicacions, que no poden eludir, viuran en una posició la més extremament oposada a la de l'aïllament antic; en posició intervinguda per una força derivada de l'única en què hi pot haver acord estable entre els homes, que és la dels superiors principis morals intangibles. La segona, que el Vaticà ha deixat d'ésser una potestat temporal, amb territoris i materialitats a defensar, i ha esdevingut purament espiritual; la potestat del "regnum meum non est de hoc mundo", i, per tant, de serenitat invencible. La tercera, que els Estats Units no conceben l'Estat més que supeditat a lligams ineludibles, els federals, i a l'obligació, superior a ell, de respectar les llibertats inherents a la naturalesa humana.

M.

Les essències del dret polític anglès

DIVERSITAT, CULTURA, EDUCACIÓ

pel Dr. O'CONNOR
(Exclusiu per a OCCIDENT)

La diversitat és la caracteristica fonamental del poble anglès. Apareix en el caràcter, en l'economia, en la vida, en l'idioma. Barker en diu, i amb raó, que és un llenguatge font, que salva l'abisme que existeix entre els llenguatges germànics i els romanços. Això podria significar un equilibri entre dues cultures d'ordre distint: la germànica i la llatina. De les dues forces oponents sorgeix un idioma creuat, intermedi en mots i formació, i en aquest llenguatge més de la meitat de les seves paraules corrents són d'origen llatí. Aquesta llei d'oposició i contrast, de què resulta una conclusió intermèdia, és una llei, com veurem, en el Dret Polític Anglès. Perquè, baldament sembli estrany, la diversitat motiva grandesa, quan poden ésser aprofitades o justificades totes les energies dels factors que constitueixen un producte.

La mescla, en química, és origen de força. La unió perfecta de persones distintes, en l'amor, és el punt de partida del vigor moral de la família. Per això el Dret Polític Anglès s'afiança i recolza en la diversitat i n'obté la força, per tal que aquesta mateixa serveixi d'unitat.

Si en l'equilibri dels distints òrgans del cos hi ha la salut, en l'equilibri de factors socials distints hom pot trobar el mateix ordre i àdhuc el fonament d'un vigor moral.

Aquesta mateixa diversitat crea la unitat en donar ocasió de selecció dels millors valors. On hi ha molt es pot escollir, i quan les coses són més diferents es té més consciéncia de l'elecció. Heus aquí el perquè de la unitat anglesa, que sorgeix precisament de la diversitat. A Anglaterra, i potser amb més força que en altres països, la revolució industrial va crear una divisió de classes massa marcada entre capitalisme i proletariat industrial. Sens dubte la màquina, en la seva onada d'invasió, va desplaçar l'home i va establir una diferència massa acusada entre dos grups. Tot amb tot, a Anglaterra no va produir el natural efecte de

la lluita de classes. Ni en la tradició antiga britànica ni en la vida actual d'aquest país no existeix la lluita de classes. Ni en temps de guerra ni fins i tot en temps de pau. N'és una prova el mateix Partit Laborista, que, àdhuc essent "de classe" i constituit per "obrers manuals", tot i haver obtingut, el 1929, vuit milions de vots en un total de 22 milions, no ha determinat la reacció de moviments "no obrers" i molt menys "antiobrers".

I això, en un país on hi ha una desigualtat molt gran entre la propietat i la riquesa, és molt dir, car hauríem de prendre en consideració que fa alguns anys que menys de cinquanta mil persones posseïen el 40 % de la propietat del país. Això vol dir que — segons Barker — "en la vida social anglesa les opinions entren i surten, els colors es barregen, no existeix un contrast ben clar de blanc i negre, sinó una gran quantitat de gris indefinit".

Per a mi el gris és l'ombra, el matís, el relleu. Tant en dibuix com en pintura, cal la barreja. L'oposició amorosida per la unió constant podríem dir que és un principi d'art. En aquest tot és oposició i contrast que desapareix en la seva força d'estridència, exageració o crit en el gran Laboratori de la Intelligència, que uneix i barreja les disparitats. Potser per això mateix el tret comú dels Partits britànics és que cap d'ells no ha estat un Partit anticlerical i molt menys antireligiós i cap d'ells no s'ha recolzat en una base laica o agnòstica.

Arribem, doncs, a la conclusió que, malgrat la diversitat, i, encara més, per ella mateixa, hi ha una gran homogeneïtat social a Anglaterra i no s'hi produeix el fenomen de la lluita de classes.

Quant a la cultura, podria semblar que no existeix aquesta homogeneïtat per la diferència entre les escoles "públiques" i les velles Universitats residencials d'una banda o les Escoles de l'Estat i les noves Universitats de les grans ciutats, de l'altra. Amb tot, hem de considerar que aquesta diversitat en contrast, dels focus de cultura, determina alhora que *l'educació sigui general*, amb la circumstància curiosa que aproximadament un 50 % del estudiants de les velles Universitats d'Oxford i Cambridge són estudiants becaris.

Amb la meva tendència filosòfica, m'inclino a assenyalar una distinció entre cultura i educació, tot reconeixent, no cal dir-ho, que la primera facilita i provoca la segona, però acceptant ensems que homes molt cultes resulten a vegades molt poc educats i amb poc sentiment de col·laboració social.

Efectivament, es pot arribar a l'educació per tradició fa-

miliar i influència moral. Qui sap ésser bo, encara que no hagi obtingut instrucció a la Universitat, sap també ésser ciutadà respectuós d'una comunitat social. Qui sap ésser humà i misericordiós sentirà aversió a la violència i contribuirà amb la seva moderació a l'homogeneïtat social.

Heus aquí el nucli del problema. L'educació generalitzada determina l'extensió dels valors morals de l'home, i si la cultura facilita aquests camins a la voluntat de l'home per mitjà de la intelligència, *l'educació per ella mateixa és el primer factor de disciplina per a arribar a una grandesa social.*

Aquesta és la causa que a Anglaterra determina una *solidaritat social* en lloc d'una divisió de classes que conduís a una lluita de violències.

A Anglaterra lluiten les intelligències i les raons, però hi ha entre els controversistes un gran respecte mutu, una extraordinària amistat afectiva i efectiva. A Anglaterra els representants laboristes tendeixen a tractar-se espontàniament amb els representants dels altres partits.

Acabem subratllant que cal l'educació per a assentar les bases d'un ver ordre social, i considerem que el respecte a la personalitat d'altri és la millor garantia de la llibertat individual i dels drets més sagrats de l'home, que són els d'ordre natural, el codi dels quals existeix en la consciència de cada individu, com un reflex del Decàleg dictat per Déu.

Que els perills més grans de la llibertat estan en la possibilitat d'atropellar la d'altri per l'abús de la pròpia i que el fre social per evitar-lo està en el respecte mutu d'ordre moral, com a primer fonament per a un edifici jurídic, que encoratgi el desenvolupament de l'Estat, i que aquest s'assenti sobre la Societat.

En el pròxim article estudiarem la relació entre l'Estat i la Societat, per tal de conèixer l'estructura jurídica del cos legislatiu anglès.

Car estudiar no vol dir copiar, sinó comptar amb l'experiència dels altres per escollir allò que és millor i prescindir del que és perjudicial.

UN GRAN COR

Uns pescadors de balenes russos han capturat en el Mar Polar una balena que pesa 109.000 quilos. Feia vint-i-un anys que no se n'havia pescada cap de tan grossa enlloc del món. El cor del geganti cetaci pesava no menys de 1.900 quilos! Si és veritat que l'amor es mesura per la grandesa del cor, quant d'amor devia haver-hi en aquest? Però aquesta resposta, malauradament, només poden donar-la les altres balenes.

La vocation de l'Eglise d'Occident

par **FRANÇOIS MAURIAC**

La part de l'invention en matière fiscale est-elle aussi réduite que le donne à penser le programme des hommes politiques qui se succèdent au pouvoir? Il n'est rien de plus vain que de s'interroger sur ce que vaut la nouvelle équipe ministérielle: si, pour venir à bout des difficultés du Trésor, il ne s'agit que de donner un tour de vis et de presser toujours le même citron, le premier imbécile venu ferait aussi bien l'affaire.

La crise intérieure, pour quelques jours dénouée, laisse l'esprit libre de s'appliquer à l'autre crise, à celle du dehors et que nous retrouvons telle que nous l'avions laissée, car elle échappe à la volonté des hommes et tient à la nature des choses. Que l'orthodoxie léniniste-staliniste soit incompatible avec le libéralisme occidental, c'est l'évidence. Mais il y a pire: elle ne saurait, sans courir un risque mortel, entretenir avec lui des relations simplement correctes. Moscou se trouve dans la nécessité de s'opposer à tout échange spirituel, et ce n'est pas assez dire: de rompre toute confrontation à peine ébauchée, d'éviter les contacts mêmes superficiels avec l'adversaire. Les Soviets ont une ennemie, aujord'hui, qu'ils redoutent comme la mort, comme leur mort: c'est dans cette part de l'espèce humaine qui leur est soumise la nostalgie éveillée par la seule approche des hommes d'Occident.

Ce péril, les pays satellistes imprégnés de culture occidentale l'incarnent pour l'instant. La tâche essentielle de Moscou, dans les années qui viennent, sera de les purger de tout ce qui les rend corrupteurs pour l'homme soviétique, d'y détruire les germes de liberté, et donc, à plus ou moins longue échéance, d'anéantir le porteur de ce germe, qu'est essentiellement le christianisme catholique en Tchécoslovaquie, en Hongrie et en Pologne.

Chacun des deux Empires qui s'affrontent bénéficie d'une arme plus redoutable qu'aucune de celles qu'ils préparent en grand secret dans leurs laboratoires. Il est curieux de noter que ces deux puissances inégalement matérialistes, mais toutes deux

fanatiques du rendement et de la technique, se combattent par une arme spirituelle et qui, parce qu'elle est spirituelle, se moque des rideaux de fer: de même que le marxisme pénètre chaque jour un peu plus le prolétariat et les élites du monde occidental, le levain de l'Evangile travaille par tout la pâte humaine, même là où Staline se croit le maître des esprits.

Une des plus sinistres époques de l'histoire humaine nous donne au moins cette consolation: alors qu'il n'existe plus d'Etat catholique puissant et que l'écroulement de l'Autriche, en 1918, a marqué le commencement d'une liquidation que la dernière guerre a précipitée, jamais, pourtant, l'Eglise catholique n'a bénéficié dans le monde d'un prestige égal à celui que nous lui voyons aujour-d'hui. Tout se passe comme s'il avait fallu que le christianisme politique déclinât pour que l'Eglise pût tenir son rôle dans ces jours qui ont été prédits et qui sont venus.

Les hommes de mon âge se souviennent de ces années où le maire de Rome s'appelait Nathan, où le Président de la République allait visiter le roi d'Italie sans s'arrêter au Vatican, où nous dénoncions le Concordat et rappelions notre ambassadeur. Le courant rationaliste des deux derniers siècles, tout le travail de l'Encyclopédie, tout l'effort de la Maçonnerie auront donc servi l'Eglise et abouti à ce fait historique: au milieu du XXe siècle, le sort de la liberté spirituelle dans le monde reste étroitement lié à celui de l'Evangile et associé au destin de la vieille Eglise-mère.

Ce duel des deux Cités, dans sa phase actuelle, nous le verrons se dérouler au cœur même des pays satellites où l'Eglise demeure plus que jamais présente par sa puissance sacramentelle dans les prêtres et, dans les fidèles, par la fidelité à la parole reçue. De même dans l'Allemagne écroulée, c'est l'indestructible Eglise qui rallie l'immense foule, la réveille de sa stupeur et lui découvre, sous les décombres, son espérance intacte. Le christianisme a fait l'Europe; le matérialisme — et non pas seulement celui de Lénine — l'a réduite au degré de misère où nous la voyons, mais d'où elle se relèvera si elle ne renie pas la Vérité qui rend libre.

(Extrait de "Le Figaro")

Herculànum torna a la vida

per L. W. PHELPS-ORION

En l'asolellat estiu de l'any 79 abans de Jesucrist la ciutat i el port de mar d'Herculànum foren sepultats sota la lava fosa i els materials volcànics de la gran erupció del Vesuvi i va desaparèixer de la llum del dia durant prop de 2.000 anys.

Els romans no feren cap intent per tal de reedificar o de desenterrar els temples perduts, les obres d'art i les riqueses de la ciutat sepultada. A l'Edat Mitjana àdhuc en fou oblidat el nom i es va bastir la nova ciutat de Resina damunt dels colgats i insospitats carrers de la vella ciutat, amagada a 130 peus sota terra. Però Herculànum és avui l'escenari del més sorprenent experiment de la moderna arqueologia. Al seu torn, Resina ha estat condemnada a la destrucció per tal de deixar pas al fascinador espectacle d'una ciutat del món antic que emergeix intacta, després de 1.869 anys d'oblit.

Polzada a polzada, iarda a iarda, els carrers, les viles, les botigues, els temples, els banys, els patis i els jardins són desenterrats i retornats a llur estat original. Fragments calcinats de vidre són ajuntats amb cura inimaginable i collocats de bell nou en la fusta carbonitzada dels primitius bastidors de les finestres. Parets enderrocades per l'ona de lava són reedificades aprofitant llurs milers de fragments escampats; hom torna a posar les teules damunt de les cases i — això sí que és ben estrany! — peces senceres de mobiliari són rescatades de dins dels sòlids blocs de lava, netejades i retornades a les cambres a les quals pertanyen. Perquè la lava lliscant i tova va preservar i va momificar la ciutat en el moment de la seva destrucció — en algun rebost hom trobà àdhuc ous que no s'havien pas trencat — i ara només cal als excavadors una habilitat inexhaurible i una enorme paciència per a restablir al seu estat primitiu la brillant pintura.

El visitant no ha de fer més que agafar el tramvia n.° 55, a Nàpols, per a recular 2.000 anys de cop i tenir una completa visió del que era una ciutat l'any 79 a. de J. C. El carrer major de Resina, polsós i pedregós, amb criatures que salten i juguen i velles que caminen ranquejant, s'acaba tot de sobte: després d'un

petit marge, el terreny és tallat formant tres terrasses, i sota els vostres ulls jau l'alliberada ciutat d'Herculànum. A primer terme encara hi ha treballadors amb cistells, ocupats a cavar el sòl, i aquí i allà una columna recargolada, l'angle superior d'una teulada, emergeixen entre el predegam negrós. Més enllà les viles romanes ressuscitades i les fileres de botigues d'estretes façanes gairebé semblen un escenari de guix preparat per a rodar *Cèsar i Cleopatra.*

El Dr. Amedeo Maiuri, l'arqueòleg encarregat d'aquest arriscat salvament, s'ha posat a la seva tasca esforçant-se per "donar als edificis tornats a la llum la més completa presentació possible". Tots els elements de l'estructura que han sobreviscut han d'ésser deixats *in situ,* fent tot el que calgui per a llur preservació. Amb això, no cal ja dir tampoc que tots els objectes d'ús domèstic han de romandre allà on eren, per tal que cada casa, cada botiga i cada taller ofereixi una imatge completa i vivent.

Fora d'això res no s'ha afegit excepte quan un jardí ha estat replantat amb tota cura o ha estat posada una canonada invisible per tal de permetre que surti aigua d'una font romana. A les cuines encara hi ha plats i olles; damunt les taules hi ha forquilles i culleres, i quan no són a la taula és que cal cercarles a l'armari. El resultat és dramàtic. Hom no pot evitar de comparar el verisme essencial d'Herculànum amb les fileres etiquetades d'objectes procedents de Pompeia, que fatiguen el visitant en el Museu de Nàpols. Compareu alguns d'aquests objectes, ara gairebé desproveïts de significat, amb la petita terrissa d'Herculànum, on la ració matutina de pa acabat de coure, ennegrit, però que encara es reconeix, és arrenglerat en els prestatges mitjans. Aquí a la vora hi ha una botiga de queviures amb el seu desplegament de vegetals i de peix damunt les plates de metall, mentre que en el caixó encara hi ha monedes i contra una paret interior hi ha fileres de gerres de vinagre.

En el dormitori d'una vila es veu un petit pot amb pólvores damunt del tocador. Les pólvores no són més que una massa d'argila solidificada, encara que el raspall per als cabells, la pinta i el mirall siguin inconfusiblement femenins. Un joc de llapis per a les celles, alguns llapis per als llavis i altres objectes de tocador jauen en confusió, com si haguessin estat abandonats precipitadament, com en realitat devia ésser. En aquesta vila el sostre i algun corrent d'aire casual devien haver endurit la crosta de lava, que així va preservar-ne el contingut. El mirall sembla com si hagués reproduït els trets de la seva posseïdora tan sols uns minuts abans.

I allà, a la cantonada d'un carrer, sorgeix un pou comunal amb la politja i una massa de corda carbonitzada que encara penja damunt la seva boca. En un jardí hi ha una pala rovellada, llençada a correcuita en un recó. La pala estava intacta, però una figureta de bronze que hi havia al capdamunt del jardí estava trencada en tres trossos i havia caigut del seu pedestal a causa de la lava. Ara, reconstruïda i col·locada de bell nou al seu lloc, torna a mirar part damunt dels parterres.

La part no menys petita de l'encís que Herculànum ofereix avui al visitant és el fet que l'obra d'exhumació encara continua. Hom no es troba pas en una exposició curosament preparada d'antuvi. Els dos carrers principals, amb llur calçada empedrada per als carruatges i llurs paviments plans piconats comencen a la vora del mar per a ésser interromputs de sobte per la superfície llisa del tallat. Damunt d'aquest hom veu les encimbellades cases de Resina, que s'aboquen al mateix espadat mentre, al nivell romà, el paviment desapareix enigmàticament sota la lava endurida. D'una casa mig excavada entren i surten treballadors. El visitant pot entrar per casualitat en una vila i trobar-hi un expert que està ajuntant les peces roges i grogues d'un mosaic. A l'extrem final d'un dels carrers laterals vaig veure un treballador que s'aturava i deixava anar un xiulet. Un encarregat hi va anar apressadament i va recollir uns quants fragments d'estuc pintat. Posats damunt d'una peça de lona es convertiran de bell nou en la pintura mural que ornava la paret enderrocada.

En una altra casa un hom es troba cara a cara amb el seu propietari, perquè el seu retrat està pintat damunt de la paret, amb el color del rostre tan fresc i realista com si hagués estat pintat ahir. Habitada per una classe més intel·lectual i culta que la veïna Pompeia, les parets de la ciutat mostren en comparació moltes menys inscripcions i *graffiti*, si no comptem els gargots fets per canalla o un compte ocasional gargotejat a la paret d'una botiga, però una biblioteca de papirus ens ha proporcionat ja obres d'Epicur i de Filodem, i cal tenir en compte que els arqueòlegs han excavat amb prou feines una milla quadrada de la ciutat. El fòrum, els banys, les biblioteques principals, els temples, les millors viles i altres importants edificis han d'ésser encara descoberts, i encara jauen empresonats sota la lava al moment en què llegiu aquests mots.

La rapidesa amb què el fat va colpir Herculànum, degut a la seva posició més pròxima a la muntanya que Pompeia, ha preservat la seva gràcia per al món modern. Mentre Pompeia,

enterrada sota una capa relativament lleugera de laves i de cendres, es convertí en una fàcil presa per als robatoris i les depredacions dels buscadors de tresors del segle XVIII, Herculànum, gràcies a la seva coberta de lava rocosa, va defugir aquest perill i restà gairebé intacta. El 1719 un camperol va obrir un pou que anà a donar a la graonada de l'antic teatre, i la gent dels encontorns saquejaren ben aviat tot el marbre i l'estatuària que pogueren atènyer, però els túnels i els canals del curiosos feren feliçment poca via contra la impenetrabilitat del subsòl circumstant. Per la mateixa causa, Herculànum va defugir les terribles depredacions dels excavadors del segle passat, els quals saquejaren Pompeia amb una ferocitat que sobrepassava la del foc després de l'erupció, arrencant les pintures de les parets per tal d'omplir un museu, esventrant els temples en cerca de suposats tresors enterrats i, finalment, escampant els trofeus de Pompeia literalment per les quatre parts del món.

(Extractat de "The Quiver")

PARLA UN TESTIMONI PRESENCIAL

"...Mentrestant, a la muntanya del Vesuvi relluïen, en mant indret, flamarades amplíssimes i encesors elevades, l'esclat i la claror de les quals era accentuada per les tenebres de la nit. Ell no es cansava de repetir, per donar remei a l'espant, que alló eren fogaines dels pagesos deixades a causa de la sotragada i vil·les abandonades que cremaven en la solitud. Aleshores se n'anà a dormir, i dormí, certament, del son més veritable... Peró el pati, pel qual hom anava a la cambra, començava ja a omplir-se talment de cendra i de pedruscall que, per poc que hom s'hagués entretingut al cubícul, eixir-ne hauria estat impossible. Deixondit, surt i va a reunir-se amb Pomponià i els altres que havien estat en vetlla. Deliberen tots plegats si romandran sota sostre o si vagaran pel ras. Perquè els bastiments eren remoguts per freqüents i amples sotragades; i gairebé desplaçats de llur fonament, ara d'ací, ara d'allà, hauríeu dit que se n'anaven o venien. Per contra, al ras, per bé que lleugera i esmicoladissa, era de témer la caiguda de la pedruscalla. La comparació de tots dos perills féu, peró, escollir aquest darrer. I en ell, certament, això fou el triomf del seny damunt del seny, en el altres el de la temor damunt la temor. Havent-se posat coixins al cap, els nuen amb draps. Aquest fou l'aixopluc contra el que queia."

(Plini el Jove. Lletres, Llib. VI. 16)

La Mediterrània

per **PERE MAS I PERERA**

Físicament, la conca de la Mediterrània és una juxtaposició feliç de climes i de paisatges diversos, amb tendència a la unitat. Al llarg dels sis milions dos-cents setanta mil quilòmetres quadrats que enclou, s'enllacen planures fecundes — més o menys extenses — i deserts tòrrids i inhospitalaris, i marenys, i masses rocoses, i garrigues. En l'aspecte humà, els tres vells continents — que la llegenda volgué personificar en els tres reis d'Orient — constitueixen el marc polícrom de la Mediterrània, blava, assolellada i coratjosa, l'antic cercle de terres conegudes. En l'aspecte econòmic, la gran varietat de productes de tota mena que donen els països riberenes ha generat, dels temps més remots ençà, l'intercanvi mercantil, fonament veritable del seu prestigi i del seu poder, per tal com, a més a més de la vida de relació que duu aparellada, ha determinat la circulació de les idees i, en definitiva, l'apogeu de la civilització.

Tot amb tot, per damunt d'aquesta diversitat que comprèn, hi ha en aqueixa conca quelcom que pugna per ajuntar els pobles de la costa i individualitzar amb traç ferm aquella rica zona. És la seva situació geogràfica, la seva mateixa configuració, el seu clima, les seves marinades i els seus vents, la seva cultura milenària, les serralades i les estepes que la flanquegen? En realitat, tot sembla inclinat a fer convergir en una unitat superior la varietat mediterrània fonamental, mitjançant l'harmonització de matisos i de peculiaritats. Perquè aquell mar, lluny de separar, uneix, relliga i entronca les gents, escurça les distàncies i crea entre les terres que el circunden un lligam molt superior al que pot existir entre un extrem i altre de cadaseun dels tres continents que hi aflueixen.

Per aquesta raó podem afirmar sense reserves que la Mediterrània és una unitat. D'ací que hagi estat possible que, del contacte multimilenari de l'Africa, l'Asia i l'Europa entorn d'aquest mar interior, a través d'experiències de tot tipus i malgrat l'enfocament diferent de la vida, nasqués la civilització mediterrània, tota esplendent, gràvida de futur encara, suscitadora d'esperances novelles i remuneradores.

Plató afirmava: "Igual que granotes entorn d'un bassal, tots nosaltres ens hem assentat a la vora d'aquest mar". I tant és així que, com deia Frederic Rahola, "no sembla sinó que al poble que no posseeix un tros de la seva riba, li manqui el punt de suport de l'espiritualitat i de l'art, que infon atracció i valor a tots els fruits del treball i de la mentalitat". Per això, Emil Ludwig sosté que "aquest caràcter de llac de la Mediterrània ha influït talment la seva història i, en conseqüència, la civilització de la Humanitat, així com el caràcter dels pobles riberenes, que no és pas estrany que ens preguntem com s'ha produït la seva estranya conformació". Ve't aquí per què s'ha pogut afirmar que, fins al descobriment d'Amèrica, la història de la Mediterrània és la història de la Humanitat. Així, aquesta conca única conserva en la seva arqueologia, en el seu folklore i en la seva toponomàstica la força evocadora de les diverses expansions que ha viscut i de la successiva opulència dels països que hi treuen el cap. Amb raó, Mantegazza l'anomena *mare della civiltà*, perquè "sense aquest agent mitjancer que — com diu Reclus — modera els climes de totes les contrades riberenques i hi facilita l'accés, que duu les embarcacions i distribueix les riqueses, que posa els pobles en relació uns amb altres, tots nosaltres — occidentals — hauríem romàs en la barbàrie primitiva".

Aris, medes, perses, egipcis, hellènics, fenicis, hebreus, etruscos, grecs, cartaginesos, romans, bàrbars, sarrains, francs, catalans, genovesos, venecians, pisans, turcs, francesos, espanyols, berebers, holandesos, anglesos, austriacs, eslaus, italians i alemanys han intentat, en un moment o altre de llur història, de dominar-hi segons llur concepció pròpia. En aquesta llarga pugna pel predomini mediterrani, advertim dos mètodes diferents, dues tàctiques antagòniques, dos sistemes peculiars d'hegemonia. Ben mirat, el "Delenda Carthago!" de Cató i el "Terra dabit merces, undaque divitias" de la Reial Junta Particular de Comerç de Barcelona, tot i llur distància en el temps, constitueixen les divises de cadascun d'aquests mètodes, d'aquestes tàctiques, d'aquests sistemes.

El *Delenda Carthago!*, tot i la seva ressonància romana, vea ésser, en realitat, el crit de guerra i de destrucció de tots els imperialismes bèllics que, sota pretext de seguretat, pretenen deforjar llur grandesa a base de l'anihilament i de la subjugació dels altres i que fonamenten llur poder en l'esclavitud dels febles. Pròpiament, és el lema d'allò que Tucídides anomenava thalassocràcia, és a dir, de l'imperi d'un nucli homogeni damunt les mars, exclusió feta de tots els altres.

El *Terra dabit merces, undaque divitias* constitueix, en canvi, la norma d'aquells qui han fet del comerç el vehicle de relació entre els pobles. Per bé que sigui la divisa d'una institució catalana del segle XVIII, en veritat fou, abans, guia dels fenicis, dels hellènics i de tots els qui han fonamentat llur expansió nacional en la difusió lliure i justa i en la tradició normal de llurs productes. Aquest fou l'esperit de la veritable colonització catalana medieval, la qual, del segle XI al XVI, s'assentà d'una manera efectiva a la Mediterrània occidental i del XII al XVI a l'oriental, i tingué establerts durant molts segles consolats a totes les ciutats de la riba d'aquell que fou aleshores *mare nostrum*. Tal era l'esperit que renaixia a la segona meitat del segle XVIII a Catalunya, per virtut del qual les seves naus eren de bell nou llançades Mediterrània enllà i fins i tot s'havien decidit a creuar els oceans.

Durant molt de temps, la pirateria musulmana féu de la Mediterrània una conca tancada, un mar perillós. El perill era tan gran que les seves dues ribes — la sud-europea i la nord-africana — semblaven separades per un abisme infranquejable: el desconeixement efectiu de l'Africa. Durant tres segles, hom no tenia d'aquell continent altres descripcions que les del renegat àrab Lleó l'Africà. A finals del segle XVIII, per exemple, a Europa s'intuïa vagament un continent africà; però, com que només n'era conegut — i, encara, d'una manera deficient — el litoral mediterrani, era embolcallat per una densa nuvolada de llegenda. Poc abans d'aleshores Jonathan Swift havia escrit:

> Geographers, in Africa maps
> With savage pictures filled their gaps,
> And o'er inhabitable downs
> Placed elephants for want of towns.
> (Els geògrafs, en els mapes d'Africa,
> amb dibuixos salvatges omplien llurs buits,
> i sobre els indrets inhabitables
> posaven elefants a manca de ciutats.)

I, així, l'Africa era tinguda o bé per un desert immens i inhospitalari o bé per una mar gran, desconeguda, circumdada de terres poblades per animals fantàstics, per monstres atroços i per éssers semihumans, molt feroços. Però, en la realitat, l'Africa, era, com diu Reclus, com una gran ciutadella assetjada, i els doscents milions d'homes que en constituïen la guarnició — dividida en grups innumerables sense cap mena d'unitat —, desconeguts

els uns dels altres, eren condemnats per endavant a obrir-ne les portes, és a dir, a rebre entre ells els europeus, com a vencedors o com a senyors.

En el fons del fons, ha estat debades tot intent de domini a la Mediterrània. Per més performances de tipus bèllics que s'hi facin, tot passa i, en definitiva, és la mar, amb el seu abelliment singular — medi ambient abassegador —, qui domina tots aquells pobles que tracten de subjugar-la i els afaiçona a la seva imatge: ella és, per tant, la triomfadora indiscutible. D'ací que, segons la bella imatge de Ludwig, "convertí els bàrbars en éssers humans". D'ací, també, que hagi sabut donar a tots els pobles que s'hi han extasiat — i, encara, a tota la humanitat — una civilització pròpia, que el temps dirà si és moridora o no.

(Extret de "Catalunya". Revista d'Informació i Expansió Catalana. Buenos Aires)

Des d'aquestes pàgines volem expressar el nostre més profund agraïment a totes aquelles persones que, amb el seu ajut desinteressat, han fet possible la realització del nostre propòsit. La seva noble ajuda i simpatia ens servirà per estimular-nos encara més en l'assoliment de les nostres finalitats. A tots ells, OCCIDENT dóna de tot cor les gràcies.

El Túnel del Canal de la Mànega

per STEPHANE AUBAC

Actualment torna a parlar-se a la Gran Bretanya de la qüestió del túnel del Canal de la Mànega. Després de les experiències obtingudes a la darrera guerra, la qüestió es presenta avui sota nous aspectes. El dogma de la seguretat i de l'estratègia insular britànica que fins a la data havien estat l'obstacle principal per a la construcció del túnel, avui, després de les devastacions causades per l'aviació alemanya, per les bombes volants i sobretot per la bomba atòmica, ja no poden justificar una tal posició. Especialment la bomba atòmica hauria d'ésser suficient per destruir el prejudici de la inviolabilitat territorial de les Illes britàniques i permetre així que la qüestió del túnel fos novament examinada a la llum de nous fets produïts per la guerra.

Així semblen haver-ho comprès un grup d'eminents parlamentaris britànics, els quals s'han constituït en comitè d'estudi de la qüestió. Aquest comitè està compost de diputats conservadors i treballistes. El seu president és Mr. Christopher N. Shawcross, treballista, germà del Ministre de Justícia.

La qüestió del túnel ha estat estudiada en diverses ocasions per la Càmara de Comerç francesa de la Gran Bretanya. El seu president honorari, M. T. J. Guéritte, president de la Societat d'Enginyers de la Gran Bretanya, ha consagrat un important estudi a aquest afer i és ell qui ens ha facilitat les informacions que ací donem. En primer lloc, pot deduir-se que si existís el túnel en qüestió, el trajecte Londres-París es realitzaria en cinc hores i sense transbord, és a dir, sortida de la capital britànica a les vuit del matí, passant tota la tarda a París i retorn a Londres el mateix dia vers les onze de la nit. (Els trens-bòlid previstos en un projecte molt audaç, àdhuc podrien efectuar el recorregut en dues hores i quaranta-cinc minuts). En temps de guerra podrien circular més de dos-cents trens diaris en ambdues direccions. Però la qüestió essencial és que gràcies al túnel no solament es podria anar en tren i sense transbord de Londres a París, sinó fins a Constantinoble, i quan s'hagi construït el ferrocarril d'Anatòlia aleshores es podria anar en tren directe i sense transbord, en vagó-llit, de Victoria-Station fins

a Calcuta. Aquest somni, per a la imaginació francesa, és perfectament realitzable, no així pels anglesos, els quals són encara escèptics sobre aquesta qüestió. Ensems que fan retret als francesos per llur preocupació exagerada — diuen ells — per la seguretat, els britànics continuen obsessionats pel temor d'ésser envaïts per un exèrcit enemic sortit del túnel del Canal de la Mànega, "exèrcit que podria molt ben ésser que fos un exèrcit altre que l'exèrcit alemany..." em digué una vegada un escriptor polític anglès en un moment de *plain speaking*, de sinceritat. Pel que es veu, la guerra ha pogut fer desaparèixer dotzenes de milions d'homes; en canvi, no ha fet desaparèixer ni un sol prejudici. I així resta tan viu com abans el prejudici contra el túnel i, com va dir l'almirall Taylor, diputat als Comuns: "Els britànics han estat sempre insulars i volen restar-ne".

Els francesos han comprès des de fa temps les vastes perspectives que el túnel de la Mànega obriria al progrés de la civilització. Fa 150 anys (el 1802) que la qüestió fou plantejada a França per primera vegada. El 1865 l'enginyer francès Thomé de Gamond elaborà un veritable projecte de construcció i el comunicà a tres enginyers britànics: els senyors Stephenson, Locke i Isambard Brunel.

Sota l'impuls de Sir John Hawkshaw es fundà a Londres, el 1875, la *Channel Tunnel Co. Ltd.*, a la qual el Parlament acordà grans poders per estudiar a fons el problema i presentar unes proposicions concretes al govern. El mateix any fou creada a París la Societat del Ferrocarril submarí entre França i Gran Bretanya de cara a la "construcció i explotació de la meitat francesa del túnel". L'any següent es constituí un comitè mixte franco-britànic per elaborar les bases d'un tractat entre els dos països.

En 1885 àdhuc es començà a foradar a cada costat de la Mànega una galeria submarina de prop de dos quilòmetres de llargada. Des del punt de vista geològic aquests assaigs donaren uns resultats esplèndids; així, la galeria de Shakespeare Cliff, quan fou visitada 32 anys després, o sia l'any 1918, fou trobada en perfecte estat malgrat haver estat construïda de la manera més rudimentària. Però el veto constant de les autoritats militars britàniques impedí la continuació de l'afer.

L'any 1929 fou represa novament la qüestió. S'aplegà tota la documentació, els estudis tècnics foren completats i la qüestió fou presentada al Parlament. Hom votà la qüestió: 172 vots a favor de la construcció del túnel i 179 en contra: aquest fou el resultat. Set vots decidiren que calia abandonar el projecte

i això únicament a causa de les objeccions formulades per les autoritats militars.

El nou comitè d'estudi suara constituït a Londres sota la presidència de Mr. Christopher Shawcross tindrà la tasca facilitada. Disposa d'una completa documentació tècnica i pot fer valer les lliçons de la darrera guerra. ¿Les autoritats britàniques es deixaran convèncer, aquesta vegada? ¿Abandonaran llurs antigues concepcions sobre la defensa nacional? Es difícil d'aventurar cap pronòstic.

No obstant, els elements tècnics del problema estan reunits i ajustats als darrers progresos de la ciència geològica. A més, cap dificultat financiera no pot existir pels governs, ja que tot el diner necessari pot ésser immediatament obtingut per subscripció pública.

Segons els documents de la Societat francesa del Túnel del Canal de la Mànega, la llargada del túnel seria de prop de 35 quilòmetres, als quals cal afegir les rampes d'accés d'uns 10 quilòmetres per cada costat. Es composaria de dues galeries bessones d'un diàmetre de 5 metres 60 centímetres cada una. La profunditat del túnel seria d'uns 45 metres sota el llit del mar i d'uns 110 metres sota el nivell del mar. El punt de sortida a França seria el poble de Marquise, prop de Boulogne, i el punt terminal sobre la costa britànica es situaria en un lloc entre Dover i Folkestone. El cost dels treballs ha estat calculat fa uns 30 anys a uns 25 milions de lliures. Actualment, aquesta suma arribaria, segons un diari anglès, a un total de 60.000 milions de francs. Però les recaptacions del tràfic augmentarien progressivament i l'amortització es faria bastant de pressa.

El 1929, el nombre de passatgers que varen travessar la Mànega s'elevà a 2.500.000. Tenint en compte el coeficient d'augment natural del tràfic es pot admetre que prop de 4.000.000 de persones la travessen actualment i que d'aquests 4 milions, 2 milions i mig o 3 milions utilitzarien el túnel per a la travessia. A més, actualment prop d'un milió de turistes americans desembarquen cada any a Europa i d'aquest milió uns 200.000 o 300.000 retornen als Estats Units o als països de l'Amèrica del Sur sense haver visitat la Gran Bretanya. En canvi, si hi hagués el túnel la majoria ho aprofitarien per fer-hi una visita.

S'ha dit també que el tràfic de mercaderies a través del túnel perjudicaria a la marina mercant britànica. La Cambra marítima del Reialme Unit desmenteixen aquesta allegació: el comerç marítim britànic a través de la Mànega representa tan sols el 3 per cent del seu total; així, doncs, la construcció del túnel no

comportaria cap competència al tràfic de mercaderies britàniques que en l'actualitat és eminentment transmarítim i transoceànic.

Altres adversaris presenten una argumentació molt singular. Entre altres coses temen que el túnel no sigui per a la Gran Bretanya un greu perill d'expansió de la "immoralitat continental".

Resta, però, la principal objecció, que és la dels militars. El túnel de Mont-Cenis, per exemple, no ha afeblit pas en res la defensa d'Itàlia contra França o la defensa de França contra Itàlia i així, afirma M. Guéritte, el túnel del Canal de la Mànega lluny de fer perillar la seguretat dels nostres dos països, França i Gran Bretanya, la reforçaria, i la defensa nacional d'ambdós Estats en sortiria extraordinàriament beneficiada. Ja el mariscal Foch, poc abans de morir pogué afirmar: "Si el 1914 hagués existit el túnel de la Mànega es probable que el Kaiser no hauria fet la guerra i en tot cas la victòria dels aliats hauria pogut ésser assolida dos anys abans".

Ara bé: si la idea del túnel té, com veiem, molts contraris, no per això deixa de tenir també molts entusiastes partidaris. Aquests darrers àdhuc voldrien que a més del tren submarí es construís una autopista submarina. Però com molt bé diu M. Guéritte, val més no complicar la qüestió: "Construïm primer el ferrocarril i després veurem les noves realitzacions que es podran fer".

En tot cas, cal constatar que existeixen greus dificultats degut a la situació econòmica en què avui es troben França i Gran Bretanya. D'altra banda i en quant als britànics, potser encara no és el moment oportú per fer-los decidir a una tal empresa. Per tant, la qüestió possiblement quedarà novament damunt la taula de la discussió i de la ilusió.

(Extret de "Le Monde Illustré". París)

En l'exemple de l'actor del Teatre Imperial l'espectador veia com calia vestir-se, com calia entrar en una estança, com calia conversar, quins eren els mots que un home de bon gust havia d'emprar i quins eren els que havia d'evitar. L'escenari, en lloc d'un mer lloc d'entreteniment, era un manual parlat i plàstic de les bones maneres, de la pronunciació depurada.

(Stefan Zweig: El món d'ahir)

Ramuz, escriptor suís

per LOUIS PAUWELS

"Hi ha persones que envelleixen a poc a poc, progressivament; la corpulència, el posat, el vestit, la dignitat, la consciència d'allò que un hom els deu. Tal volta és aquesta la norma. Als seixanta-tres anys són calbs o bé tenen cabells blancs; i una altra particularitat que es dóna força: són raonables. I heus ací que jo no tine pas cabells blancs, no m'he tornat calb ni sóc raonable. Però pot molt ben ésser que hi hagi homes que envelleixin tot d'una i morin sense haver envellit, en el sentit propi, sense haver-hi estat preparats — la qual cosa no té raó d'ésser, indubtablement, però hom no pot fer-hi res..."

Bruscament, tanmateix, Ramuz és vell, malalt de paràlisi, tres anys després d'haver escrit les ratlles damunt citades. Hom em digué que sofria molt, no resignant-se a veure's així disminuït, compadit, ell, amb el seu orgull de solitari, d'home recte de cos i d'esperit.

D'aquestes sofrences, hom en trobarà ressò en algunes de les seves obres. En els seus quadres meravellosos — perquè això és la seva obra: un quadre de la terra, del paisatge, dels homes, poèticament pintat, viu, amb nervi de raça — en els grans frescos com: *La Grande Peur dans la montagne, La Guérison des maladies, Derborence*... Ramuz ha plasmat dos moviments: el de la vida que se'n va del vell home dur i aquell altre de la vida que aspira a ascendir però recau en el jove consumit per un amor que no troba la seva expressió.

Que tota l'obra colossal de Ramuz s'acabi en aquesta doble confessió d'impotència sumptuosa no deixa de commoure en el més pregon aquells qui han escoltat amb passió aquest home reclòs pel qual el llenguatge fou l'aventura total.

Verament, Ramuz ha intentat de re-crear el món amb mots del tot dignes de la permanència de les coses, de la bellesa sempre ininterrompuda de la Terra. Ell no ens descriu els objectes, les coses, els éssers: els dóna nom. No para de voler-los anomenar per primera vegada, amb aquests mots tan plens d'encant i tan del terrer que ens surten del cor quan hem establert una comunicació perfecta entre nosaltres i el món.

Els qui el coneixen bé l'endevinen sense dificultat. Ramuz no porta en ell, d'una manera natural, l'amor. I allò que hi ha de més gran en ell és, sense cap mena de dubte, aquesta voluntat sempre tensa de fer néixer i sortir dels objectes, dels éssers, de les coses que l'envolten, l'amor: d'obligar l'amor a penetrar en ell, de donar vida.

D'aquí ve que escriure sigui per a ell la suma de tots els mitjans que posseeix un hom per a realitzar-se; vull dir per a adquirir una completa i contínua presència en ell mateix. Per això cada paraula, cada frase, la col·loca a l'estreta frontera entre la glòria interior i la mort seca. Escriure és per a ell com l'exercici d'una professió sagrada.

Tals són, em sembla, la grandesa i el límit de Ramuz. Els homenatges, que en vida no arribaren, no s'han fet esperar després de la seva mort. Però és Ramuz qui ens manca ara. Perquè vivim una època en què els mots es descarnen i la utilitat priva l'autenticitat; en què les idees s'expressen, s'encaren i es transformen en un tancar i obrir d'ulls, i hom té el cap deslligat del cos; en què l'escriptor, amb el pretext d'acostar-se als homes, es relaxa, es dispersa, i cadaseú porta damunt el pit el següent rètol: "absent per causa comuna".

Ramuz, que deia: "El que em manca més és la desimboltura", ho ha sacrificat tot: la fortuna, les comoditats, la multitud en el nombre dels seus llegidors, per res més que per no caure en la facilitat ni en l'afalac, per obeir aquesta dolorosa i robusta lentitud de l'esperit honrat que només desprèn del seu si les idees i les imatges quan són del tot amarades en la pròpia sang.

En això s'assembla a Cézanne. Ell mateix ho deia: "Jo he après entre els pintors. M'adono que un gust rar m'impulsà, en una bona hora, a reproduir els objectes, procurant donar-ne la imatge amb què jo els veia i en la qual ells serien jo i jo seria en ells. Una flor, una muntanya, una figura, una taula; com els pintors. Només ells es valen del colorit."

Maldant per extreure de tot el que tenia al davant seu la veritat secreta i elevant la permanència de la seva formosor fins a l'èpic, es veié obligat a reformar la sintaxi, a inventar un llenguatge, de manera que aquest reflectís exactament el pesant esforç de l'observació aplicada a descobrir en tot una ànima. "La sintaxi, la gramàtica, era completa, però era a l'interior que mancava quelcom, com si tot hi fos mort." Amb això, ens fa pensar en una certa semblança amb Péguy, Claudel. També amb Charles-Louis Philippe.

Un retrat que d'ell traçà el seu amic Henri de Ziegler mereix ésser reproduït aquí:

"Encara que Ramuz es doni a la gent, que s'hi barregi, sempre queda a flor d'aigua; dintre el mar de la multitud, no solament no s'hi fon, sinó que les onades no arriben ni a destenyir-lo; sempre diferent de tots i meravellosament al seu lloc. Cara bruna, llarga, prima (no fins a la magresa), amb una expressió concentrada, intensa sense tensió, amb trets pensívols propers a la malenconia. Però els seus ulls negres ressortint per damunt de tot; aquells ulls que són la força, que només toquen els objectes i ja ens revelen un caràcter. Amb la dolcesa i determinació d'aquests ulls seus acompleix, sense lassitud, el seu bell ofici d'esguardar les coses i els éssers."

Cocteau l'ha vist semblantment:

"Entre el floc de cabells, els ulls i el bigoti de Ramuz, hom endevina quelcom de dur i pur ensems."

I m'abelleix de citar el següent judici de Claudel, a penes conegut, publicat l'any 1926 als *Cahiers de la Quinzaine*:

"He estat un dels primers, em penso, a fer justícia a Ramuz i a saludar en ell un dels millors forjadors de la nostra llengua, a la qual ha aportat tanta novetat, vocabulari i sintaxi, tanta invenció en els girs i en la descripció...

"El que m'impressiona més de Ramuz és que en la repetida insistència en un mateix tema mai no arribi a cansar-nos: un llogarret amb les ales esteses cap al sobrenatural, actitud amb la qual esperava desde feia segles, assegut a la vora d'aquest solemne i pacient espill, el llac. Tot es retalla amb una claredat estranya, com a la llum del llamp o d'una tarda de tempesta. També admira i commou la caritat i la lleonesa del gran artista, tan diferents d'aquest pesat cinisme del segle."

I ara aquest home ha mort sense haver conegut aquell èxit esclatant, aquella admiració de milers i milers de llegidors, que en un temps menys buit que el nostre hauria trobat.

Hauria estat ric, aleshores, i ara ha viscut en la misèria. Però ell, la recompensa, no l'esperava en aquest món.

(Extret de "Paru". París)

Les melodies plàstiques de Joan Miró

per **ALBERT PUJOL**

Pertany de veritat Joan Miró al sobrerealisme? Hom encara ho ha de definir, malgrat el munt de literatura que al seu redós ha prosperat.

Hi ha una fase en la història de l'art que sembla absorbir com mai la humanitat. Es l'eclecticisme *fin de siècle,* els Nabies o profetes, la *Banda Negra,* la pintura espectral de Carrière, els *pompiers* fenòmens, els impressionistes de saló, els intimistes, els independents, i d'altra banda els *fauves,* els cubistes, futuristes, oníries, dadaistes i sobrerealistes... Aquest gran moviment de la plàstica fou sincronitzat per la literatura de Freud i Jung, el pes que decantà les coses devers la psicoanàlisi, i que féu adquirir al subconscient carta de naturalesa en la crítica universal. Joan Miró fou un asceta d'aquesta doctrina, que ja tenia el seu credo propi.

Per justificar l'existència real d'aquest esdeveniment artístic, es va a la recerca de coses llunyanes: es retreuen els capitells romànics, els retaules medievals i moltes altres meravelles de l'art antic. Cal, però, donar entenent que l'art del nostre temps té la seva originalitat, i aquesta es prova per mitjà de manifestacions d'ordre metafísic. L'art de Joan Miró és metafísic, s'eleva als primers principis, i troba automàticament l'essència de la creació, la creació de la idea, expressada pura com el pensament de l'ésser-criatura. Per tant, Joan Miró no és un artista que es deixa portar de la mà del subconscient per donar-nos les seves imatges; ell sap que existeix un art embrionari en el pensament dels homes i lluita per cercar-lo i donar-nos-el com a document calligràfic, com una obra d'art que, en no ésser captada amb aquest sentiment, hom desconeixeria. Ell s'esforça per trobar belleses, belleses que són imperidores en retenir-les plàsticament; altrament fugen, s'apaguen i difícilment es reconstrueixen en la ment. Aquestes captures no es recorden ni s'arxiven ni s'acaronen com les imatges d'un poema o la composició d'un quadre: és un art fugaç, un impromptu. En l'obra

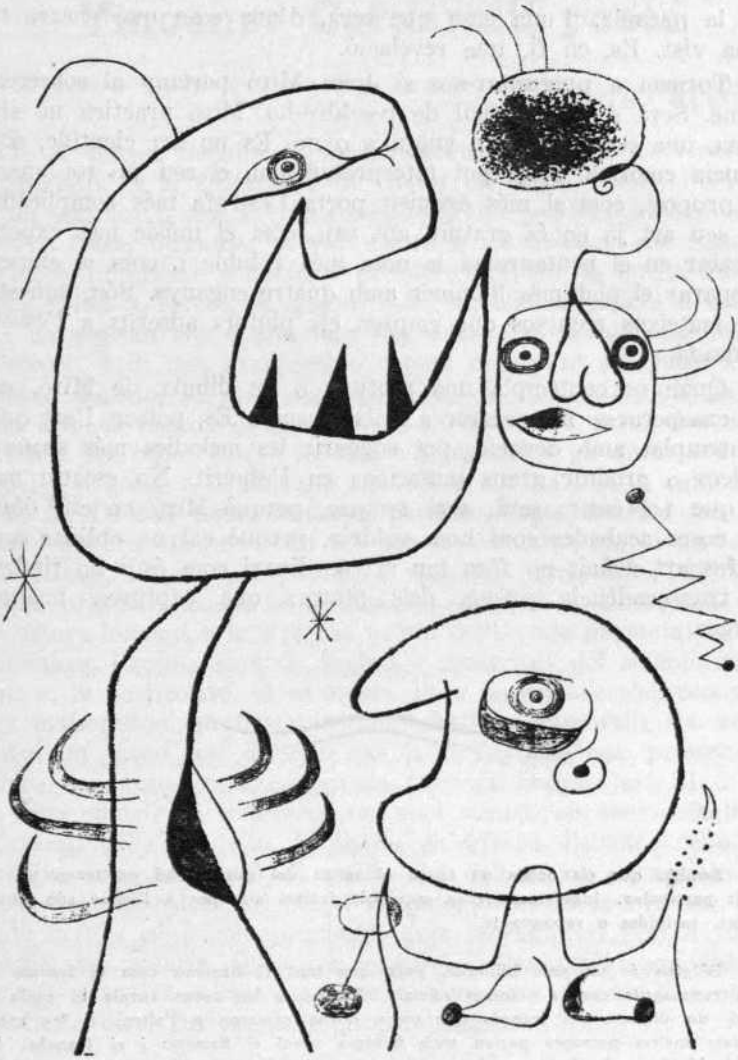

Dibuix de Joan Miró

de Miró té molta transcendència un punt, una ratlla o un simple gargot; són traços bàsics, grafismes que es lliguen no capriciosament, sinó tot al contrari. Es la melodia aèria del pensament, que té en tensió tots els membres del cos; és la fluïdesa de la paraula, d'una cosa que serà, d'una cosa que encara no s'ha vist. Es, en fi, una revelació.

Tornem a preguntar-nos si Joan Miró pertany al sobrerealisme. Serà sempre difícil de resoldre-ho. Miró practica un sistema, una escola, un art, vulgui's o no. Es un art científic, una ciència emotiva. Miró pot interpretar amb el seu juí tot quant es proposi, com el més exquisit poeta l'estrofa més complicada. El seu art ja no és gratuït, ans sap, com el músic més expert, encabir en el pentagrama la nota més voluble i, com el cuiner, preparar el plat més llaminer amb quatre enganys. Són, aquests, els mateixos recursos que empren els pintors adscrits a l'escola oposada.

Quan es contempla una pintura o un dibuix de Miró, cal no exasperar-se ni recórrer a mals blasmes. Es, potser, l'art que, contemplat amb devoció, pot suggerir les melodies més suaus i dolces o produir grans sensacions en l'esperit. No escatiu mai el que vol ésser: serà, serà sempre, perquè Miró no ens dóna les coses acabades com hom voldria, perquè cal no oblidar que si fes art definit no fóra tan extraordinari com és i no tindria la transcendència pròpia dels pintors que capturen imatges verges.

Sembla que els ocells no tenen el sentit del gust o bé en tenen un de molt particular. Ingereixen sense escrúpols fruites que per a l'home són amargants, insípides o repugnants.

Bèlgica és un país bilingüe, puix que tant el flamenc com el francès hi són reconeguts com a idiomes oficials. També a les zones rurals es parla el való, un dialecte del francès que varia d'una comarca a l'altra. A les grans ciutats moltes persones parlen amb fluïdesa igual el flamenc i el francès. La població de parla francesa descendeix dels primitius celtes que integraren l'imperi romà; ells contribuïren molt a formar l'esperit jovial característic del poble i que és part de l'encant de Bèlgica. Els flamencs, de caràcter més seriós, habiten les províncies de Flandes oriental, Flandes occidental, Anvers, Sumburg i part de Bramant.

Vincenzo Cardarelli poeta

di VELSO MUCCI

Se si volesse definire la forza segreta della vita di Vincenzo Cardarelli, ci si troverebbe di fronte un uomo senza l'ombra d'un segreto; e così aperto e scoperto, così *pubblico* in ogni suo gesto, frase, memoria, nervo, umore e abbandono, che meglio sarebbe rinunciare e lasciarsi prendere proprio da quella indefinita forza. L'errore, in questo caso, sarebbe di andare a cercare un segreto che è alla luce del sole; e il difetto, che segue l'errore, è di non aver occhio capace di vedere alla luce. Perchè il segreto, se così vogliamo dire, di Cardarelli non sta in un atto di nascita o in un muro di cista, chè tutto ci è noto di lui, per bocca sua, e la vita e i parenti e gli amici e i nemici e il paese e le stanze e ogni libro che ha letto e ogni cosa che fa. La sua forza continua, paziente, tanto *discreta* nel suo lento macero quanto *decisa* nel suo manifestarsi, sta in un *lavoro critico,* taciuto per pudore e rispetto, permanente, di rapporti originari, anche se civilissimi: rapporti e misure tra vita e natura humana e la sapienza (il più delle volte presunta) o l'espressione (troppo sovente scollata e smarrita) dei singoli uomini; e, in particolare, di se stesso. Pare impossibile che, con tante indiscrezioni praticate nel suo destino, Cardarelli sia ancor oggi un uomo così discreto che la forza della sua presenza e delle sue argomentazioni appaia tuttavia improvvisa! Si è che i fatti ch'egli ha consumati nei suoi silenzi, gli anni ch'egli ha bruciati della sua vita, le pagine ch'egli ha distrutto nelle sue veglie, sono assai più di quelle che egli ci ha consegnate col gesto sobrio e leale di cui si è coraggiosamente logoro sul propio lavoro ed è consapevole di aver toccato con esso il fondo della sua materia. Questo è lo stile di Cardarelli: uno stile al quale si arriva soltanto a forza di rinunce e di controllo, se mi è lecito dire, furioso delle proprie parole.

* * *

Il cumulo dei giorni soppressi, delle parole distrutte, dentro di sè, s'appesantisce sul suo destino. Non è un uomo da consolarsi con qualche sensazione, neppure di stagione, che le stagioni gli fuggono nella riflessione ancor prima d'averlo toc-

cato nel corpo. Il suo silenzio s'aggrava. Le ore uccise lo assediano. Non gli resta che qualche uscita, qualche appunto, e pochi versi, dove quella sua assiduità critica possa ancora esprimersi dalle regioni meno dominabili della vita. Si direbbe che la sua voce di poeta divenga con gli anni, in questi rari momenti, più netta e sicura, quanto più s'infittiscono le ore oscure del suo pesante destino.

* * *

Una poesia classica e popolare ad un tempo, come quella di Cardarelli, è naturale che aborra da ogni eccesso di senso alluso ma inespresso, come da ogni gusto vizioso di forme. La fusione delle due esigenze è altrettanto naturale che corra il rischio di dare in parole più *tematiche* ed auliche di quel che il tema stesso richiede. Cardarelli ha sempre corso questo rischio, con una speranza che vince la freddezza di tali squilibri. Bisogna leggerlo fino in fondo per capire tutta la forza e la giustezza del suo sentimento e della sua condizione poetica. La sua è una poesia *difficile,* contro ogni apparenza. E' una poesia d'un gusto complesso, d'una tecnica abbastanza antica, oggi, perchè la semplicità delle sue forme inganni il giudizio. Specie quando la fusione del classico e del popolare si compie. Allora la purezza della sua linea fa così naturale la sua bellezza che occorrono occhi esperti per apprezzarla. Questa, volendo essere elementi, può essere una circostanza attenuante per la condotta della critica letteraria ufficiale, che fino a poco tempo fa ha dimostrato la più orba ed iniqua incomprensione della qualità e della grandezza di questo poeta.

Il problema delle *aperture di canto,* ad esempio, che è stato uno degli assilli più vanitosi dei poeti contemporanei soggetti ad estetiche idealistiche e ad un tardo, impermalito romanticismo, in Cardarelli non oltrepassa mai limiti ragionevoli di un inizio di *discorso* che è la naturale continuazione, all'esterno, d'un intimo pensiero e sentimento. I primi versi delle sue poesie non si fanno precedere da speciali "aure", da nessuno "spazio bianco" annunciatore di chi sa quali portenti di là da venire. Tra le sue prime parole e il lettore non s'inabbissa alcun "golfo mistico".

Alta, bruna, fianeuta,
sotto un soprabito disadorno,
la bella ragazza, confusa
nella misera folla
d'una vettura circolare interna,
pareva sorda a ogni affanno.

Così, molto pianamente, comincia "Incontro in circolare". Si direbbero prove d'accordi senza pretese di canto, questi primi versi, detti quasi contro voglia e senza paura di toccare tasti nient'affatto *lirici*, di collaudare parole anche un po' alte di tono, *letterarie*. La sola occupazione di questa vecchia tecnica del poetare, è inizialmente di *determinare* il soggetto del discorso interiore e di *provare* il tono della propria voce. Al canto, al canto vero e proprio, Cardarelli arriva per forza di cose, senza speciose tensioni verbali estraliriche.

Ferma sul corridoio, un po' appartata,
le sue gambe di statua
sostenevano gli urti
come solido ponte un fiume in piena.
... ...
Quale mestiere e cura attribuirle?
Spostandosi verso l'uscio
trovò qualcuno con cui discorrere
famigliarmente.
E mi volgeva le spalle
alte com'ali tese.
Al Colosseo discese leggermente.

Altrove, come in "Tempo che muta", è una riflessione che apre il discorso, quasi mormorata fra sè e sè a continuare un lungo, interno pensiero:

Come varia il colore
delle stagioni,
così gli umori e i pensieri degli uomini.

E poi seguono versi bellissimi, di antica marca, venature profonde nella voce, quanto semplici e sciolte nel discorso, d'una eleganza famigliare:

Tutto nel mondo è mutevole tempo
Ed ecco, è già il pallido,
sepolcrale autunno,
quando pur ieri imperava
la rigogliosa quasi eterna estate.

(Estratto dalla "Fiera Letteraria")

RÈQUIEM

I

Se t'ha endut el somrís de l'arcàngel terrible,
i entre els auris triomfs que cobreixen les neus
el teu cor ja comença a sentir-se invencible,
lluny d'atzar i d'adéus.
De ta mort, oh què sé, deu total dels meus dies,
pare dret en el temps, dolç absent lluminós?
El silenci, potser, que et corbà d'agonies
i segella en tos ulls els finals resplendors;
però, cert, el sanglot que em fa infant de distància
i m'empeny a abraçar-me al genoll poderós
de ta vida,
fill encara en ma ardent transhumància.

Els records de tu en mi — oh gran ala ferida
que esbatega a rampeu de pujols transparents! —
ja s'inclinen en torres de grogues imatges,
ja s'afuen, rabents,
com genets de crespó dins la son dels paisatges,
on cada arbre ja és una requesta a la nit
on tu neixes,
infinit,
i jo beso l'empremta que deixes...

Oh quina aura insistent d'impossibles lilàs
m'endolceix la palpebra
i m'inclina la faç!
Els meus llavis de sol et defensen del gebre,
i en els mots que ara et dic

t'ajeuràs com un mite
vestit d'alga i crepuscle.
Novament sóc l'infant del teu verd somni antic,
mà petita,
pes d'ocell en ton muscle.

S'estremia ta veu en el vol de les aus
i en el so de l'esquella.
Un gest teu feia alçar mos ulls blaus
de la fulla a l'estrella.
Si em perdia entre el vent i els camins,
només tu, quan tornava,
a la nit, veies l'àngel diàfan dels pins
que amb mi entrava.
Per tu el sostre de casa emparava ma son,
l'or del pa es repetia damunt de la taula
i el doll clar de la font
a l'oïda del càntir vessava sa faula.
Jo fugia de portes i grisos carrers,
i, entre grills i bardisses,
veia els núvols estendre damunt dels pallers
la gran ombra d'Ulisses...

Tu llaurares ma vida amb arada de foc
i sembrares amb ritme d'alegre campana.
Ton hivern no ha pogut veure alçar l'altar groc
de ma sega llunyana,
ni sentir el Fiat Lux de ta saba en mos cants.
T'he sabut amb els grisos cabdells de l'espera
a les mans.
Orenetes d'espines — mortal primavera! —
van niuar en tes parpelles sagnants.
I somreies, encara! A les ombres de l'hora
que naixia en ton pit
com una au de vertigen? A Dani, la nora

asseguda als teus peus, desarmant-te de crit?
O somreies al pes del teu nom en ma boca?

Tot allò que en mi plora, en silenci t'invoca!

II

Ascendires: per'xò ta petjada fulgura.

Oh quin or d'epitafi a les messes madura!
En la nit ja pressento el tors nu de ta mort,
i l'horror il·lumina el tumult del meu cor,
el país, on, abrupta, ta absència respira.
El teu fred en mi crea una altura de pira,
i fremeix en mon plany ton secret augural...

Com vers l'astre darrer puja el fum matinal
de la terra, així jo, fet vel llarg de trigança,
pujaré vers ton rostre d'immensa enyorança,
vers tos braços feixucs de vermells horitzons.
En recerca de tu, embolcallat de cançons,
per damunt de l'aurora i dels cims esbatano
el meu fèrvid impuls, i en el verge atzur plano.
La distància i el temps en ma veu s'han unit.
Al meu èxtasi, el món és sement que crepita,
un obscur sanglotar que el meu vol precipita.
El misteri ja és sang i el dolor és esperit...

Del cosmos sento en mon ésser
l'entranya de llum!
La sageta que em travessa
d'eternitat brum.

Mon ànima — Ícar d'aloses
dels vermells matins! —
puja al cel les dures roses
dels meus laberints.

Oh pètal interminable,
dolcíssim esglai
que bat al ritme inefable
de l'àvid espai!

Ja la meva sang salica
del silenci astral!
Cada estrella multiplica
el meu pes mortal.

Un cim, a cada parpella,
colga antics anhels,
i, vertiginós, cisella
el triomf dels cels.

Un varec de nebuloses
llueix, impol·lut,
a les dunes tenebroses
de l'inconegut.

Entre les negres pilastres
de la immensitat
veig esteses xarxes d'astres,
fones d'or glaçat.

Bruscament, mon vol vacilla...
A ma cera breu
ja resplendeix la pupil·la
immensa de Déu.

L'esperit del món recala
en els meus records.
Oh ja reneix, orfe d'ala,
el fang del meu tors!

Caic a una nova naixença
de joia i dolor.
La terra en mi recomença
la seva cançó...

III

El retorn a la terra! Aliança nadiua
on el foc fa una imatge amb la fúria dels vents
i l'esguard alça un crit de ton ombra geliua.
Adormit dintre l'humus, tos braços m'estens
com la mar cobejosa de clars promontoris.
En mi fas, pur absent, ton més càlid sojorn,
i quan l'alba em fereixi amb sa llança de voris
el dolor sonarà en son múltiple corn...

Oh ja el dia estranger mon sanglot ultrapassa!
De la creu dels camins bruscament m'ha arrencat
l'aire gèlid... M'inclino a l'enyor de ta passa.
Oh no sents mon murmuri de salze inclinat:
verd atlant que suporta les ombres del cel?
No sents ja ma presència d'ardent sagitari
que redreça el seu arc dintre l'aire rebel?
Baixaré al teu nadir com un tebi corsari!

Ressuscita un batec de corona i de larva
dins la cendra immortal que fecunda el llorer.
Vers l'origen dels fruits i la son de la garba
llançaré mes sagetes de foc dreturer.

Daura, terra!, el meu front amb tos hàlits de pol·len
i travessa mon ànima amb petris coturns.
Tos enigmes obscurs en mon pit es dissolen
dolçament!... Vaig feixuc dels teus àngels diurns!

Sorda tu que t'esgotes a cada contesta?
Res no reps que no tornis, més tard, embellit.
A la fímbria de llum de ta ombrívola vesta
els meus llavis sedegen oneigs d'infinit.
Enllaçat fortament en tos somnis aeris,
fruitaran en ma sang tes rodones cançons,
i amb l'esguard envaït de tos vastos misteris
entraré a ton silenci amb remor de falcons...

Deixa'm l'astre, les nits en què tot se m'atansa
i comprendre la mort és sentir-se ja riu
que davalla eixamplant-se.
L'horror deixa'm, l'hivern, els bous d'or de l'estiu,
l'aire verd que m'infanta a les cimes futures.
Deixa'm dir de sa mort les distàncies més pures.

IV

D'esperit també peses, dolça terra invencible!
Fes transparent ma llàgrima perquè s'hi atardi el sol,
perquè s'hi transfiguri l'eternitat visible.
Si un nou cel vols donar-me, oh guareix-me de vol,
eixampla'm la ferida que cap a endins s'escola!
Ara que tens per sempre el meu absent més alt,
deixa que se m'esqueixi, amb el mar a la gola,
la meva solitud de nàufrag filial...

AGUSTÍ BARTRA
Mèxic, 1948

Un esbós d'Agustí Bartra

per ARNAU DE RIBESALBES

Un dels comentaristes recents d'Agustí Bartra ens el definia com a poeta "èpico-líric". Definició molt encertada, al nostre entendre, ja que ens situa de cop en la veritable perspectiva amb què ha d'ésser esguardada l'obra d'aquest poeta. Èpic, per la forma abans que tot, la tensió heroica i la llarga volada dels seus darrers poemes, dividits en cants; líric, pel subjectivisme que hi impera i que els fa revertir constantment a un món d'imatges seves, forjades dintre de l'esperit del poeta i que duen tota l'empremta del seu geni i de la seva personalitat.

És propi de tots els grans poetes la creació d'un món seu, on senyoregen, i que és ensems *una visió* del món. Això s'acompleix també amb Agustí Bartra. El seu món se'ns mostra de vegades abrupte, difícil, tancat, però l'esforç de penetrar-hi ens és sempre amplament recompensat. Quan sembla que tot s'ha dit ja en poesia, heus ací que Bartra ens ofereix una poesia nova, fresquíssima, d'una imatgeria enlluernadora i abundosa i a la vegada inconfusible i personal. Existeix ja el "dring Bartra" en poesia, i no és pas aquesta una de les menors conquestes del nostre poeta. Bartra ens apareix també com una força gairebé còsmica, com un devessall inextingible de cants i d'imatges, com una veu encarnada de la terra i de la raça, de la que té totes les virtuts. Sembla posseït sovint d'aquella sagrada follia de què parlava Plató; el procés d'elaboració d'imatges sembla defugir la pròpia voluntat del poeta, com si li haguessin estat dictades des d'allò que, per entendre'ns, anomenem subconscient collectiu. Això és el que el fa seu però també nostre, gelosament nostre, així com la seva obra, que ens apareix com una avançada, com un missatge anticipat al seu temps malgrat el ressò atàvic de les seves paraules, o potser per aquest mateix ressò.

Aquesta impressió s'accentua pel to profètic de molts dels seus versos:

Sereu una rialla florida de roselles
quan els rius es desvetllin vora el blat fet altars,

quan ran de cada proa la pau de les estrelles
canti la vostra glòria de sílex i lilàs.

Fins que el vent esdevingui una espasa sagrada,
fins que als graners s'apilin els astres més distants,
fins que tot amor sigui un niu d'aigua daurada,
fins que a totes les boques s'encenguin sols i cants...

En aquests versos, com en molts d'altres seus, "passat, present i futur s'uneixen en un sol cant", com en una nova i memorable Ègloga IV virgiliana de la nostra època. Emprant mots seus, diríem que és el gran bàrbar refinat que ha de redimir la nostra poesia.

* * *

Després dels seus primers tempteigs poètics (Cant Corporal, Col. Oasi, Barcelona 1938), ve l'exili i, des de Mèxic, ens ofereix "L'arbre de foc" i "Màrsias el 1946 i darrerament (1948) "Màrsias i Adila" i el poema isolat "Rèquiem", inspirat per la mort del seu pare i mereixedor d'un estudi a part.

En el "Cant Corporal" (el títol mateix ja tracix la filiació whitmaniana) Bartra se'ns mostra lliurat a les especulacions poètiques de moda en els *happy thirties*. En aquesta obra, l'àliga tot just si comença a obrir les ales. "L'arbre de foc" és el pont que uneix el vell Bartra amb el nou Bartra èpico-líric de qui parlem al començament. Hi ha molt, encara, del que l'Amat-Piniella anomena "automatisme freudià" i que nosaltres definiríem com "adjectivació per associació d'imatges de grau *n*" o "por irrevelada a l'expressió directa". "L'arbre de foc" conté, al final, el "Poema de l'Home", transcripció sobrerealista, torturada i hermètica de l'angoixa dels camps de concentració, i el "Poema de Rut", primer llue del Bartra de "Màrsias i Adila".

En el "Poema de Rut", Bartra ja es llança resoltament a la brunyida i contundent estrofa rimada i a l'ample i majestuós alexandrí, que ja no deixarà, i que assenyalen de manera inqüestionable el retorn d'aquest poeta d'avantguarda als camins formals de la poesia clàssica. De les primeres experiències poètiques, però, salva tota la modernitat de l'expressió i el joc arriscat de les imatges. Aquestes dues determinants assenyalaran ja des d'ara l'obra de Bartra, clàssic per la forma i modern, pregonament modern, pel fons, per la imatgeria i per les in-

quietuds. La musicalitat i l'abundor i riquesa d'imatges són altres dues característiques a destacar: la cavalcada enlluernadora d'imatges, de música i de ritmes de "Màrsias i Adila" sovint se us enduu i us cobreix el sentit pregon de les paraules, talment com s'esdevenia amb aquell altre gran bàrbar refinat que era Gabriele d'Annunzio (1).

Hem de confessar que. des de l'època de Verdaguer, la poesia catalana no havia conegut una semblant embranzida. Fill del seu temps, però, aquest nou èpic no podia deixar de sentir l'angoixa, la "Sehnsucht" de l'home modern, i volgudament se situa com un pont entre un passat gairebé mític i un futur que totjust pressent entre les boires de l'avui. Això li accentua un aspecte per a nosaltres molt car: ens el mostra com una veu sorgida de l'entranya mateixa de la raça i de la terra, que ens evoca un ideal boirós que per a ell mateix no és de vegades més que un *rapte i un balbuç*. Agustí Bartra és pregonament català. En la seva obra hi ha tot el somni, tota la inquietud, tota l'energia viril i tota la llum de sol que amaren l'ànima catalana. La mateixa imprecisió de l'època en què es desenvolupa l'assumpte del seu darrer poema el fa més ideal, més una encarnació atemporal d'un pressentiment dispers de raça. I "Màrsias i Adila" és, ensems, una d'aquelles creacions humanes que, nascudes en un terrer determinat, poden agermanar-se amb la idealitat d'unes figures de Miquel Àngel o amb la humanitat eterna que canta en una "Novena Simfonia".

Totes aquestes qualitats es mostren en el magnífic "Cant de Màrsias", veritable himne de la raça, grandiosa simfonia per a ésser entonada per tot aquest poble que "va de l'escuma fins al cor dels avets":

---

(1) L'adjectivació, en Bartra, és curiosament personal. Volem dir que l'adjectiu té en la seva poesia una importància tal, que moltes vegades desplaça el centre de gravetat poètic del substantiu per portar-lo devers l'adjectiu o l'oració adjectival. Això dóna un matís inconfundible a la seva poesia. Bartra és un poeta adjectival, a diferència, per exemple, de Maragall, qui era un poeta substantival. No volem ara escatir quina de les dues tendències és l'encertada. Creiem que per a Maragall l'encertada era la seva, i que per a Bartra ho és la seva. El cert és que aquest juga meravellosament l'adjectiu, emprant-lo amb maridatges atrevidíssims amb el substantiu i donant-li sovint tanta força com a aquest mateix. La mateixa abundor dels exemples ens fa optar per no donar-ne cap: remetem el llegidor a l'obra del propi poeta, on sense gaire recerca trobarà a balquena imatges adjectivals com les assenyalades.

L'adjectivació és, evidentment, un factor importantíssim de tota poesia èpica, des d'Homer fins a l'autor de "L'Atlàntida"; això fa que creiem que Bartra segueix la via dreturera, pesi als arrufaments de nas dels partidaris de la poesia "pura". Un místic i un contemplatiu com Maragall podia molt bé centrar tota la seva poesia en el substantiu; l'embranzida èpica d'un Bartra, però, demana la torrentada d'una adjectivació rica i multiforme, que és l'esquelet mateix de la seva tensió heroica.

En mi canta la sang, l'esperit de ma raça!
Oh gran migdia, pàtria! Oh gran sol de perills!
El passat reverdeix i el futur es desglaça
dins de l'himne divers que entonen els teus fills.

I en l'estrofa següent, el propi cantor se'ns defineix:

En mi canta la gesta de l'eterna paraula
que crepita en la creu dels teus agònics vents.
Duc braços de cançons fins al cor de la faula
i al llavi de l'oreig clavo un or de forments.

Aquí canto — dins l'aire que lentament s'atzura,
sota la branca on vara l'estrella del matí,
voltat de la rialla serena de l'altura —
el cant vers on s'afua l'arada del destí.

Aixeco el cant dels cants, el meu vast crit d'imatges!
Tota la meva gent, filla de mar i sol,
la lluminosa roda dels seus cíclics llinatges,
giravolta amb un ritme de gran ala i bressol.

És tot un poble, el que canta en aquest fresc grandiós, obra d'un nou Beethoven de la paraula viva. Tal volta, en un futur imprecís, aquestes estrofes vibraran en la boca dels fills d'una nació lliure, entrevista en aquest magnífic poema. Almenys, sols els fills d'un poble lliure, fort i joiós podran cantar-les, perquè aquest és un cant de vida, de combat i d'esperança, un missatge d'eternes primaveres...

* * *

Dèiem en un altre lloc d'aquest estudi que Bartra se'ns apareix com una força gairebé còsmica. Aquesta apreciació nostra està d'acord amb la que inspira la seva obra al poeta. En una lletra, ens deia:

"...Però continuaria treballant en la meva poesia encara que sabés que no hi ha d'haver guany, perquè la meva poesia és superior a mi mateix, perquè sense la meva poesia, sense les meves veus, no sabria què fer en el món. En mi la poesia és una forma de destí i m'haig de doblegar sota la seva amorosa fatalitat, sota el dolor i la joia que em dóna. Sento la poesia en la meva sang, però elevar-la en arbre de veu em costa lentes i obscures batalles, perquè, com els arbres, cada poema

és una lenta naixença cap al cel. No m'ha estat donada la facilitat, i potser per això no hi crec. Crear és evitar la dispersió i en això m'he esmerçat durant tots aquests anys. La meva veu començà a aixecar-se quan moltes coses començaven a morir en la nostra pàtria. Aleshores només jo ho sabia, i vaig ésser molt feliç, durant un quant temps, esperant-me a mi mateix. Jo no considerava la meva poesia — ni la considero ara — com un fenomen estètic, sinó com l'expressió de la salut total de la meva ànima. Deixeu-m'ho dir: com que estava segur d'arribar, no tenia pressa, com la naturalesa. I no en tinc encara..." I més endavant: "Jo havia de donar allò que el futur em reclamava, i havia d'ésser fidel a uns manaments que em venien de la terra i del passat..."

Heus ací una gran veu que ens parla, una veu sorgida de les pregoneses de la raça i del temps. El poeta mateix se sent com un gresol, on es forgen els seus cants, i aquests són comparats a criatures vivents, que tenen una lenta naixença i una ascensió cap al cel...

En una altra lletra, ens definia què és per a ell la poesia:

"Per a mi la poesia és la forma en què pue expressar la meva humanitat, és funció d'amor. L'amor sempre l'he tingut, però el verb l'he hagut d'anar conquerint de mica en mica, penosament, i encara em sembla fet de ponts de boira que s'estenen entre les visions de la meva ànima i la meva poesia formulada. Voldria aconseguir una gran síntesi de la lírica i el mite. No sé si hi arribaré mai, però totes les meves forces treballen vers aquesta direcció des de després del "Poema de l'Home". "Màrsias i Adila", en el fons, és el primer intent de plasmació d'aquest ideal creador. Voldria una poesia inserida d'una manera vivent al somni i esperança de l'home, una poesia profundament joiosa i lúcida, augural i dramàtica, de rapte i balbuç. La poesia moderna més que grans creadors té grans destructors i grans ciselladors. Però encara esperem el gran bàrbar refinat que ha de donar el gran cant, l'indestructible missatge, l'evangeli solar del futur."

Hem transcrit amb extensió aquestes paraules del propi Bartra, pel que tenen de reveladores en portar-nos fins a la deu mateixa on neixen els seus cants inextingibles. I ara volem assenyalar una coincidència i una dissemblança: coincidència en l'empenta poètica, en la corda heroica i en la volada èpica amb el nostre Verdaguer; dissemblança, per una major humanitat del cantor de "Màrsias", pel seu major intellectualisme, per l'absència de la faceta místico-cristiana de Verdaguer. Bartra és

també un místic, però no un místic de Crist, sinó de Pan; és, el seu, un misticisme auri, radiant, solar. Sabem que escriurà un "Himne als fills del sol". De fet, tota la seva obra és amarada de sol, d'un gloriós sol mediterrani. Una altra dissemblança a assenyalar amb Verdaguer és que aquest era un poeta terrassà, camperol abans que tot i malgrat "L'Atlàntida". En aquesta, el mar és un pretext més en tota la trama geològica i hesiòdica del poema. En Bartra, en canvi, el mar és un personatge vivent; ens el fa viure com només el feren viure els grecs; el mar i el sol són presents en tota l'obra de Bartra, si no directament, per constant implicació, com en els poemes homèrics, bressolats adesiara pel batec marí. Cercant símbols vegetals, diríem que Verdaguer és un poeta de roure i d'avet i que Bartra és un poeta d'atzavara, de ginesta i d'alga. Verdaguer fou tota la seva vida un pagès admirat de veure el mar i que aquest fos tan gran; Bartra és un mediterrani pur, que parla del mar com en parlen els pescadors o com en parlaven els grecs.

Amb Verdaguer sembla reviure tot el fons pirenenc de l'ànima catalana; Bartra ens torna intacte el nostre fons grec i ibèric. Per aquest sol fet ja hauria d'ésser, la seva obra, d'una enorme actualitat. La nostra renaixença, en efecte, s'ha fet durant molts anys inspirada en una Edat Mitjana gloriosa i lliure; però és d'ara la redescoberta i exploració d'un passat preromà, ibèric, que amb Bartra sembla reviure de bell nou. Si la redescoberta del nostre gloriós passat medieval justificà tota una Renaixença, què no podrà justificar l'exhumació de les arrels mateixes de la raça i de la nacionalitat?

Per un miracle, aquestes arrels són, en Bartra, branques florides. A través de tota la seva obra, amb un remot fons de timbals rituals, ens esguarda la mirada sagrada i misteriosa de l'esfinx ibèrica, mediterrània, antiga, muda fins ara, d'ulls de sal i peus de bronze i cabellera de ginesta i de pi. Ell li ha fet trencar el seu silenci avial i parlar per boca dels seus — dels nostres — fills Màrsias, l'Home, i Adila, la Dona.

Les capes atmosfèriques filtren les radiacions ultravioleta nocives del sol. Si aquestes arribessin en tota llur totalitat a la terra, matarien totes les formes de vida.

Poliglotisme i vergonya

per POLI GLOT

Tota conquesta, tota passa endavant pel camí del coneixement, és fruit d'un acte coratjós de fermesa contra un mateix, de pròpia depuració. — (Nietzsche).

Es corrent que l'home senti orgull, fretura i tot, a fer conèixer problemes i conflictes científics que se li presenten. Fixeu-vos en les revistes de medicina, de química, de física, de lingüística, etc. Però impera una covardia universal a revelar els morals. I tothom qui ha actuat profundament en qualsevol disciplina, tothom qui ha viscut intensament i desvetlladament qualsevol actuació, en descobreix els mals possibles i els efectius. Però en comptes de revelar-los, exposar-los, denunciar-los, hom fa l'orni o l'enze; i així és mantiguda la moral d'orni i d'enze individual i col·lectiva amb totes les seves dramàtiques conseqüències d'enganys i desenganys, de renyines, de guerra, entre individus i entre pobles. El governant només pot redimir-se confessant tot el mal que ha fet i el que hauria pogut fer. Però quin governant vol desacreditar-se, renunciar a la glòria d'haver estat solament llest i bo? I qui diu el governant diu el pare, el sacerdot, el fill, el marit, l'artista, l'home de ciència. Tothom vol haver estat llest i bo. Ningú no ha tingut febleses, intencions de brètol, ningú no ha fet bretolades ni trapelleries ni cap immoralitat, si ell ho ha de confessar públicament. És clar que no em refereixo als albats ni als enzes de debò, qui no s'adonen de res i segueixen arrossegats pel corrent com fulles seques o ramat de bens. Quants metges eminents que fins i tot saben escriure, podrien fer confessions que esbaldirien un xic la moral mèdica! I a tot estirar aquests senyors es confessen a un capellà que serva el secret "professional" i absol el pecador. No vull pas dir que qualsevol metge, capellà, mestre, pare, mare, hagi de fer qualsevol confessió pública. Però hi ha molts homes eminents que poden fer efecte revelant grans veritats íntimes que són en un grau o altre comunes a tots els

companys de causa, d'estament, de disciplina. No és pas cert que les bretolades i totes les faltes morals siguin específiques i exclusives de l'home que millor se les descobreix i sàpiga dir-les. Però el tarannà universal d'amagar-les contribueix a perpetuar-les. Cal posar-les en evidència i cercar els mitjans de desacreditar-les, de fer per manera que no es puguin cometre tan fàcilment, perquè tothom hi vegi més! I així encara la vida és curta i el camí és llarg perquè es torni efectiu, real, el progrés moral. Ara mateix, l'individu que és bilingüe, que és trilingüe i millor quatrilingüe, "oh que sap!", "quin savi!". No, la veritat és que el millor poliglot és l'home que no té llengua pròpia, que no parla ni escriu bé naturalment en cap idioma. Jo mateix. Però, malauradament, no pas jo sol!

L'any passat hi hagué a Barcelona una Conferència dels titulars mercantils d'Espanya. Una de les figures catalanes més rellevants que hi parlaren fou el nostre Gual Villalbí, home que no s'ha pas distingit mai per evitar d'actuar en castellà, escriure-hi, parlar-hi, pensar-hi i tot, especialment en tractar-se de temes acadèmics; ans al contrari, tothom ha de convenir que hi està fet i que hi és considerat eminent! Dones, una de les personalitats madrilenyes que han pres part en la dita Conferència, em confessà com es coneixia que el Sr. Gual Villalbí no parlava en castellà natural, espontani, sinó fent l'esforç de traduir. El crític Díaz-Canedo va dir que li agradava més Balmes en la traducció francesa que en l'original castellà; i un savi teòleg català, en fer una crítica de "l'estil de Balmes", advertí tot d'una que no es referiria a l'estil literari sinó al filosòfic, per tal com el català Balmes havent escrit en castellà, poc podia tenir estil literari. De *José Plá* hem llegit, en els darrers anys, sobre els seus articles de "Destino" en espanyol, que un madrileny digué que els comprenia gairebé tots "a pesar de estar escritos en catalán", val a dir que el madrileny trobava gairebé tan difícil d'entendre el castellà com el català de José Plá. I mentrestant, una crítica dels darrers llibres en català de *Josep Pla* retreia el lamentable, per no dir vergonyós, català que escriu aquest eminent bilingüe. Si afegim que fins i tot a Eduardo Marquina, *poeta de la Corte de Alfonso XIII*, quan ja gairebé estava completament descatalanitzat, li fou denunciat que traduí literalment *cada terra fa sa guerra*: *cada tierra hace su guerra*, aquesta expressió essent estranya en castellà amb semàntica catalana, qui pot dubtar del mal literari que fa el bilingüisme? Dones, jo us asseguro que en llegir aquest article reaccionaran indignats la majoria dels qui, a base de bilingüis-

me, van nedant i guardant la roba, o presumint als ulls de la massa de badocs que els segueixen i els fan d'escambell o, encara, els admiren. És aquest subjectivisme, aquest materialisme universal de la lluita per la vida, ço que fa amagar les culpes morals per conveniència immediata de l'individu contra el bé general, la causa de fer tant l'orni o l'enze; és el materialisme de les clàssiques "Raons d'Estat" per damunt de tota moral, allò que, en els més diversos caires, perdura. Però bé hem de reconèixer-ho i confessar-ho, per a bé de tots, que a la fi és també la *conveniència* de cadascú, de tothom! Un sermó contra el bilingüisme o la bigàmia pot fer el mateix efecte que un sermó contra qualsevol vici: l'afectat reacciona indignat perquè ell no ho fa amb cap "mala intenció", o perquè "no fa mal a ningú". O bé accepta masoquísticament la pedregada teòrica contra els propis vicis tot continuant-ne la pràctica, la complaença. És ben corrent de sentir blasmar tota immoralitat comesa per altri, sobretot si el blasmador no la pot fer!

Cal persistir a dir de moltes maneres, un i altre dia, les veritats morals que sembla que no són de conveniència individual i immediata, puix que no es tornen acció, capteniment, si no arrelen ben endins de la consciència, del cap i del cor.

Sobre l'ensenyament bilingüe a l'escola elemental, Alexandre Galí ha dit i escrit, per a mestres i pares, profundes veritats que ell hauria de repetir fos com fos. I ací teniu un home qui a l'hora de produir la gran obra pedagògica, a l'hora de posseir l'extraordinària experiència i documentació que ens demostren els seus darrers escrits d'una situació normal, que ens feren concebre grans esperances, s'estronca. Però volem esperar que no ha estat definitivament, i que si no l'ha represa, ho farà; i sense deixar-se influir per circumstàncies estranyes que tots els del mateix coll hem hagut de superar, i encara sense esperar que deixin de tenir-nos el peu al coll. Sobre el punt que heu observat tan extensament i profundament, i tractat tan agudament, amic Galí, jo no sabria, jo no gosaria dir res. I tant com cal d'insistir-hi!

Un dia, viatjant per Anglaterra, una gentil "girl" que seia al meu costat, després d'enraonar-hi jo uns minuts, em preguntà si jo era anglès. Això ja vol dir que no es veia clar; però, jove com jo era llavors, em vaig prendre com a gran elogi al meu anglès, que em fes un nadiu aquella pregunta, per tal com també volia dir que jo el parlava com un anglès — si hom volia

fer-se'n la ilusió. — Un altre dia a França em prengueren per francès sentint-me parlar llur idioma. Quina ilusió! "Quin savi", pensava i escampava alguna tia meva: "parla l'anglès i el francès com si fos del país, i sap l'italià, l'alemany, el castellà i el català, sis idiomes! I tan bé! Fins i tot el català, si sentieu com el parla!". I el cas extraordinari creixia, i alguna amiga d'alguna tia ja feia córrer que el nebot d'una seva amiga "dominava perfectament catorze llengües". I en una ocasió crítica, per tal de defensar-me contra certa tirania, algú afirmà el meu poliglotisme multiplicat per deu. Oi que Mussolini mai no va confessar que un gran estímul de la seva política fos una immensa vanitat? Oi que Hitler es creia un semidéu, un elegit per la gràcia de Déu? Doncs tant sóc jo un savi com déus o semidéus el Duce i el Führer. Mentre jo practicava un idioma, deixava de practicar-ne un altre, i si la meva capacitat lingüística podia donar mil en un idioma, es reduïa tant com més idiomes se la repartien, i encara amb la pèrdua incalculable que el propi es desplacés de l'esperit a la memòria. Aquesta és la confessió que haurien de fer tots els poliglots que pretenen saber parlar i escriure cap altre idioma tan bé com el propi. El fet que un home, per haver-se aplicat molt al poliglotisme, hagi adquirit certa desimboltura o entrenament a expressar-se de diferents maneres, vol dir simplement que ha tingut aquella aplicació, que ha fet aquell treball, però no pas que hagi fet el miracle d'aprofundir o estendre's tant en cada llengua com hauria aconseguit en la pròpia, si tot el mateix esmerç de devoció i acció hagués estat aplicat a la pròpia. Imagineu com haurien desenvolupat, creat i recreat català els Verdaguer, Maragall, Guimerà, etc., si tota llur educació hagués estat catalana, normalment catalana i catalanament normal, si la llengua pròpia no hagués estat barrejada, alternada, i en algunes esferes totalment bandejada per una altra. Ara, en canvi, podem trobar-hi tants senyals contra el propi esperit!

Però es qüestió de veure com recau en el culpable la confusió que vol produir a l'innocent, com el vencedor té baixes, té pèrdues; com no hi ha més camí que el de la justícia i la pau que faci bé i eviti mal per a tothom.

El català *ha de dir* (cal que digui), i *deu dir* (és probable que digui), i el castellà *debe decir* (cal que digui) i *debe de decir* (és probable que digui) s'han barrejat tant, que no solament a Catalunya, sinó ja gairebé a tota Espanya, en castellà hi ha tant d'ús, escrit i tot, de *debe de decir* per *debe decir* i

debe decir per *debe de decir,* que constitueix un veritable corc per a l'espanyol. Aquest és un cas de confusió semàntica que afebleix terriblement l'expressió; però que no és sinó una engrana del mal que es produeix a la llengua triomfant. En aqueixa victòria el llatí hi va morir i tot. Ara és més difícil de deixar-hi la vida, per tal com la premsa i la ràdio són grans mitjans de manteniment; però no poden evitar malures, grans, furònculs i afebliment general, quan hom intenta de forçar més enllà de seny i natura.

Ilustrarem amb uns quants exemples més la nostra asseveració.

Un dia sentiu que un senyor castellà que no ha volgut aprendre gens de català malgrat de viure anys i més anys a Catalunya, diu, sense adonar-se del barbarisme, que uns treballadors són *matusseros,* perquè ja el *matusser,* català, se li ha interferit amb el *chapucero* castellà; i encara no us gireu que sentiu parlar català amb *xapusser,* perquè s'ha invertit el cas. Però direu, això, fins i tot si ho retraieu de *senyors* catalans o castellans, és de llenguatge casolà o descurat i vulgar en què es deixen anar a parlar individus sense responsabilitat literària. Ens cenyirem, doncs, a casos de l'idioma escrit, d'autors responsables, i encara de la llengua universitària i triomfant, i no pas en temps de bilingüisme oficial, sinó en els moments actuals en què anys ha que ni pot existir un "Ateneu", ni gosa ningú fer cap conferència en català a l'*Ateneo Barcelonés,* ni a les esglésies de la capital de Catalunya cap ministre de Déu no predica a Catalunya en la llengua natural que és la que Déu li ha donat. I encara ens reduirem al diari de més predicament, dirigit pel màxim prestigi castellà, i al setmanari avui de màxima solvència intellectual de Barcelona, que s'ha escampat per tota Espanya. A "La Vanguardia Española" a primera pàgina i en tipus d'impremta de text extraordinari llegim en ple 1948 que el món avui se *entosudece...* Es clar que si un dia José Pijoán fa *d'enlletgir, enfeecer,* i un altre dia Eduardo Marquina es veu traït per un *cada tierra hace su guerra,* per què un Ramón Roquer no pot traduir *s'entossudeix* per *se entosudece?* El cas de Marquina me'n recorda un de meu. En començar de fer servir ploma estilogràfica, els primers sis mesos me la posava en una butxaca determinada; raons convincents em van fer canviar-la de butxaca, i, al cap de dotze anys, algun cop perdo la ploma: és que en un moment de distracció, la meva mà posa la ploma allà on ho feia dotze anys enrera, per bé que solament ho hagués fet durant sis mesos, però els primers, el primer

amor, el primer costum! El cas de *entosudece* es pot explicar pel següent procés: *se obstina* és gairebé igual que *s'obstina;* sembla pobresa bilingüe això d'emprar *s'obstina* en català i *se obstina* en castellà; l'autor deu haver descobert que el vulgar castellanisme *empenyar-se a fer alguna cosa,* és un disbarat com *arrojar* per *vomitar* o *perbocar; emperrarse* ve de *perro*: dones: *s'entossudeix*: *se entosudece* és menys ordinari. En "Destino", Néstor: "...*ultrapasa* los límites..."; Néstor vol fugir del gallicisme *depasa* que amb tanta freqüència clava el seu veí José Plá; i així tots dos empren en castellà cadascun un mot diferent, cap dels dos correcte; Plá, però, no es limita a tants cales del català que han provocat escàndol; també sap fer-ne passar de ben dissimulats, com "...la cuestión parece *decantarse* hacia Mahón como patria de la mahonesa"; consti que no citem sinó autors formats en escoles, instituts i universitats amb el castellà com a única llengua oficial, com a única llengua instrumental de cultura. I no agafem sinó exemples passats de l'autor als linotipistes i correctors de proves i de llenguatge, i encara no pas escriptors insolvents o inconscients, sinó José Plá, qui ha declarat: "Yo levanto la bandera de la norma contra el caos. de la arquitectura contra la geologia, de la gramàtica contra la confusión, de la sagrada familia contra la bohemia errante y desabrochada. Mi idea es que esas cosas no pueden ser desenfocadas por el arte y que cuando se rompen las leyes de la vida humana a favor de la vida económica, no hay arte posible, aunque puedan producirse grandes secreciones de fisiologia". Val a dir, autors que sacrifiquen el gust i tot a la correcció gramatical, lingüística, musical, etc. Imagineu-vos, si volíem retreure exemples dels estralls del bilingüisme en autors inconscients, locutors ordinaris, oradors de barriada, gent del carrer, bilingües de la pila, de la massa! I aquests estralls no respecten ni el llenguatge tècnic. Què diríeu de *hérreo* per *férreo, hijal* per *filial?* Dones *hilatura* per *filatura* és un disbarat idèntic. I no és poc corrent a tota Espanya! Tant, que l'*Academia Española* ha perdut tota esperança de trobar-hi remei; i a la darrera edició del *Diccionario,* suara publicada, ha inclòs, per primera vegada, el disbarat, com a inevitable, com a nafra inguarible de la imposició del castellà a Catalunya.

El bilingüisme és com la bigàmia. Si jo fos un cap d'Estat cristià i em cregués només un xic cristianament responsable, per poca autoritat que tingués, si en el meu Estat hi hagués po-

blacions bilingües, concurrències bilingües, concupiscències bilingües, promiscuïtats bilingües, clavaria un bolet al meu Ministre d'Educació que les permetés, i acusaria les autoritats morals del país que no denunciessin la immoralitat i la corrupció causades pel bilingüisme. Faria, en un mot, com ha fet Bèlgica: cada llengua natural que sigui mestressa i senyora en el seu clima. No solament en el terreny de la moral i de la cultura, sinó i tot en el de la política més noble, en el de la concòrdia entre els ciutadans i pobles que conviuen en un mateix Estat, el respecte a totes les llengües naturals que l'integren és avui un postulat indiscutible. Bèlgica desarmà el separatisme flamenc, sense canvi de règim, sense Estatuts d'autonomia, sense descentralització: reconeixent els drets naturals dels idiomes parlats en el país i la cultura respectiva. Ara ja trobeu que Flandes pot ésser tan flamenc dins de Bèlgica, com Valònia francesa, lingüísticament. Val a dir que les dues poblacions belgues d'idioma diferent han de respectar-se aquesta diferència natural, com ho fan, a Suïssa, quatre pobles amb quatre llengües. I aquest respecte, aquesta justícia, fa la germanor possible, la unió nacional política. Però encara resol un problema més profund: el pedagògic, el cultural: el destriament i distinció, en comptes de la barreja i confusió, entre els diversos idiomes parlats dins un mateix Estat. Fa impossible que un poeta com Verdaguer, tot i voler beure en les deus incontaminades de la llengua materna, es traïs amb mots com *hermós* que ni és castellà (hermoso) ni català; puix que en català, en tot cas pot existir un derivat de *erm, ermós,* que vol dir ben altra cosa que el castellanisme *hermós,* i que fa aquest barbarisme impracticable. Això demostra que fins i tot un Verdaguer perd l'esperit de l'idioma propi quan és víctima d'un règim pedagògic lingüísticament absurd. I és que, efectivament, en practicar dues maneres, dos sistemes, de dir les coses, es fa impossible l'automatisme natural, l'espontaneïtat d'expressió; cal controlar-se tot parlant o escrivint, fer aquell esforç que és visible àdhuc en el cas esmentat d'un tècnic, Gual Villalbí; i així, encara, sense poder evitar caigudes per defecte, com *entosudece* o per excés com *hilatura,* en la llengua aliena, o com *hermós* en la pròpia; i això és un dir, que, en el fons, quan cal fer aquest esforç, és que ja la *manera* de parlar pròpia ha passat de l'esperit a la memòria, ja és com l'aliena, ja el qui parla no s'adona que el castellanisme *hermós* topa amb el català *ermós,* i hi és incompatible, com ho és un *va a acabar* per a futur, amb el *va acabar,* passat. El desgraciat bilingüe s'ha quedat sense idioma espontani fàcil i segur;

tots dos li fallen. El bilingüe és tan anormal com l'home que és pensés que té dues ànimes, que l'expressió "les meves ànimes" ja el posaria en evidència immediatament.

I Verdaguer en posseïa tant la intuïció, d'aquest mal, que anava dalerós a tots els recons de Catalunya on pogués trobar la pròpia parla natural, espontània, brollant de l'esperit, que és quan totes les expressions s'adiuen perquè obeeixen a un mateix i únic sistema o sentit o estil. Verdaguer anhelava de descobrir-lo incontaminat, pur; quan dóna al poble, poeta anònim, el do de la creació sense desviar-se de la pròpia naturalesa, sense haver d'acceptar o bé el barbarisme *fútbol* o bé el mot artificial *balompié* que han volgut fer alguns tècnics castellans. L'idioma natural no pot mai ésser obra de lingüistes, filòlegs, gramàtics. Aquests no poden fer sinó llengües artificials, sense esperit, sense vida. O bé el poble mateix, quan ha estat corromput pel bilingüisme, no pot cercar sinó pegats que ofenen tot sestit d'harmonia i bellesa com fan castellans bilingüitzats a Catalunya dient *no lo hagas mal bien,* o *vamos cap allà;* o bé catalans en voler parlar castellà: *hacer el corazón fuerte* per a la idea de *fer el cor fort* davant una desgràcia o adversitat. Tots hem sentit el locutor internacional "Jorge Marín" com ha fet rodar el cap als oients de terres castellanes amb el seu múltiple i catalanissim *si más no* (també aparegut en la traducció castellana de les "Memorias de Churchill" a "La Vanguardia"), mentre ha decebut els de terres catalanes amb el constant castellanisme *despedir-se,* com si en català s'adigués amb un *pedir.* Els senyors bilingües de dalt o de baix no poden fer arribar a llur esperit l'idioma aliè, ni evitar que els en fugi el propi, i que els vagin a parar ambdós a la memòria. En el millor cas perden la facultat creativa, si no cauen en confusió, en formació involuntària de bunyols per interferència dels dos sistemes lingüístics. El perfecte bilingüe posseeix mitjanament dues llengües "de memòria" en comptes de fruir de l'espontaneïtat, de la facilitat, de la seguretat natural de la pròpia, — normal en l'unilingüe, en l'home lingüísticament normal, qui té la font de l'idioma a l'esperit. Entre aquesta normalitat i aquella anormalitat, tanmateix hi ha graus. Bé ho hem de dir, perquè és veritat, perquè no surtin de polleguera, els qui s'havien fet certes illusions; com els bígams que també volen justificar-se quan són descoberts. Però és evident que sona tan absurd, en el nostre món, que un home pugui parlar de "les meves mullers", com de "les meves llengües". La monogàmia és un espiritualització del matrimoni. Cal que sigui tan única la relació ma-

trimonial, que l'entesa esdevingui automàtica, espontània. Que l'home no pugui confondre's de dir en cap moment a la seva estimada, Josefina per Maria o viceversa; com s'esdevé als bilingües, que diuen *tocino* per *porc*.

L'esperit és per a la unitat. La memòria, per a la pluralitat.

Per endavant prometem el màxim respecte a tota rèplica. El tema lingüístic, pedagògic i moral, realment s'ho val.

COM SI FOS TRES AL GAT: TRES "PEUS" GEOGRAFICS

L'ESCOCIA IRLANDESA

A Irlanda es parla l'escocès (entre Cushendun i Ballycastle, en el Cap Fair o Ben More). Es degut a la proximitat d'aquest Cap amb la Península de Cantyre, pertanyent ja a Escòcia.

L'ILLA IBERICA

Coneixíeu l'Illa Ibèrica? Doncs sí: és illa i no península (comunicació atlàntico-mediterrània de Bordeus a Narbona).

Oh illa dissortada! Oh país aïllat...

L'ILLA CHATHAM

Els antípodes de Cathaiunya són els de l'Illa Chatham, pertanyent a l'Arxipèlag Neo-Zelandès. Aqueixa Illa és, doncs, de tots els països de la terra, el més allunyat de la nostra Pàtria... físicament parlant.

(Ferran de Xèrica)

UNA NOTA SOBRE "VERCORS"

La traducció al català de la més coneguda de les obres d'aquest literat francès, el col·loca avui en primer pla d'actualitat dins el nostre panorama literari.

L'autor era fins ara una figura poc coneguda pel gran públic fora de França. Les especials circumstàncies en què aparegueren les seves primeres obres impediren llur fàcil difusió per l'estranger.

Aquest pseudònim de "Vercors" — la comarca francesa arrassada pels alemanys — encobreix la interessant figura del gravador Jean Bruller. Junt amb l'escriptor Pierre de Lescure fundà les famoses "Editions de Minuit", les més conegudes de la resistència francesa durant el temps de l'ocupació. I també, amb els noms de Roland Dolée i de Santerre col·laborà a les "Chroniques Interdites" i a "L'honneur des poètes", el recull antològic dirigit per Paul Eluard.

Les seves obres literàries més conegudes són, però, "La marche à l'étoile", "Le sable du temps", i, d'una manera especial, la breu obra mestra "Le silence de la mer", publicada l'any 1942 i que ha estat traduïda a diversos idiomes.

(De "Suplement número 1". Noticiari d'actualitats culturals)

LA MORT DE POMPEU FABRA

OCCIDENT, en el seu primer número, s'associa al dol que ha produït en tots els catalans la pèrdua irreparable de Pompeu Fabra, restaurador eminent de l'idioma i artífex del català literari. Cap més homenatge no sabríem oferir a la seva memòria que la reproducció d'unes pàgines seves sobre la depuració de la nostra llengua, objectiu cabdal de tota la seva vida de treball pacient, callat i fecund. Es així que, en el proper número, publicarem l'article del Mestre "De la depuració de la llengua literària", on exposà de manera insuperable l'orientació bona a seguir per no crear una llengua artificial i sense contacte amb la llengua viva. Serveixi aquest article de terminant refús a les afirmacions irreflexives dels qui encara creuen en la "llengua de laboratori" que, segons ells, elaborava Pompeu Fabra.

L'aixecament dels ilergetes

per R. V.

Tots vosaltres coneixeu bé Catalunya. El nostre país constitueix en conjunt una unitat geogràfica, amb condicions físiques i humanes que li són pròpies. Amb tot, és un país divers; un país teixit de valls i de muntanyes, de pujols i planes, de platja i de costa brava. Un país apte per a formar gent enèrgica, decidida, constant i treballadora.

Aquest país fou habitat des dels primers batecs de l'existència de la Humanitat per gent destra i traçuda, fàcilment adaptable a les tècniques més perfeccionades. Vivia en les serralades i les valls de l'interior i en els turons de la costa. En molts llocs de Catalunya s'han trobat restes d'aquests homes primitius, eines de treball i de caça, atuells domèstics, monuments funeraris i màgics i mostres d'art primitiu molt reeixit.

Els pobles de la primitiva Catalunya foren d'origen divers; alguns provenien de les mateixes muntanyes catalanes, dels Pirineus; d'altres havien arribat del sud de la Península Ibèrica, en successives onades; encara, finalment, d'altres habitants eren del nord d'Europa. Però els qui arribaren a predominar i a donar una certa unitat cultural al país foren el ibers, procedents del sud.

Els ibers eren gent bèl·lica i organitzadora, que s'assimilà fàcilment al país. Ells foren els grans constructors de les viles murallades que s'aixecaren arreu de Catalunya, en els puigs de la costa i en els tossals de les valls de l'interior. Malgrat llur esperit agressiu, visqueren del treball del camp i del pasturatge; desenvoluparen, així mateix, una petita activitat industrial de caràcter domèstic i vilatà.

La distribució del ibers i dels altres pobles per la terra catalana s'efectuà en tribus, de noms i demarcacions encara no ben coneguts. Amb tot, cal que us indiquem que els principals nuclis que poblaven el país eren: els indigetes, a l'Empordà; els ausetans, a la regió de Vic i cap al Gironès; el laietans, al Barcelonès, al Vallès i al Maresme; els lacetans, cap a la Segarra; els cossetans i els ilercaons, a les comarques tarragonines; el ceretans a la Cerdanya; i els ilergetes, a Lleida.

Aquests pobles recelaven del estrangers. Però un bon dia arribaren a les costes catalanes uns mariners que venien de les més allunyades encontrades de la Mediterrània. Ací establiren unes viles que, ben aviat, constituïren l'admiració dels indígenes. Els mariners eren els grecs, i les viles que edificaren, colònies comercials. Una de les més importants fou la d'Empòrion, l'Empúries actual.

Els grecs eren pacífics, i llur activitat la mercantívola. Malgrat l'hostilitat amb què, de primer antuvi, havien estat rebuts pels naturals del país, acabaren per atraure'ls a llurs viles comercials i per fer-los interessar en llurs coses, de tal manera que els indígenes aprofitaren molt de llur contacte amb un poble que ja tenia una llarga tradició civilitzadora. L'art dels grecs influí en l'art ibèric, i també és possible que els pobladors de Catalunya aprenguessin dels grecs noves pràctiques agrícoles i marineres.

Un altre poble aparegué, quasi de sobte, en la Història de Catalunya. No venia sobre naus pacífiques, com els grecs, sinó que penetraren en so de guerra, en una llarga corrua de soldats, cavallers i peons. Eren els cartaginesos. Llur general fou un dels més grans capitans de l'antiguitat: Hannibal. Els cartaginesos dominaren el país a la força, hi deixaren guarnicions militars i, després, continuaren llur ruta, Pirineu enllà, cap a Itàlia. Perquè llur objectiu suprem no era de conquerir Catalunya; era d'abatre el poder de la República romana donant-li un cop mortal en el seu propi cor: Roma.

D'aquesta manera la terra catalana es veié sotraguejada per la contesa més gran que registraren els annals de la Història antiga: la lluita entre Roma i Cartago. Dos anys després de la conquesta cartaginesa, i llavors que l'estrella militar d'Hannibal reflectia gloriosa en els camp de batalla d'Itàlia, les legions romanes desembarcaren a Empúries. Els romans havien comprès que la decisió de llur conflicte amb els cartaginesos estava a la Península Ibèrica; i Catalunya, per la seva situació geogràfica, fou el lloc designat a fi d'efectuar els desembarcaments de les tropes que eren trameses per combatre-hi.

Des d'aquell moment, vents de lluita commogueren la terra, que es veia disputar per cobejosos estrangers. Llurs exèrcits, aguerrits en mil campanyes, s'encalçaven, lluitaven, triomfaven o eren derrotats. Els clarins tocaven a batalla, i les espases, les llances i els escuts escometien amb duresa. No hi hagué ni pau ni treva; la guerra substituí la tranquil·litat passada, en sacrifici a aquella lluita a mort en què es decidia el predomini de la Me-

diterrània. Els mateixos pobladors de Catalunya hi foren arrossegats a la contesa, lluitant adés por un bàndol, adés per l'altre. Finalment, els romans aconseguiren de fer-se amb la victòria.

Les primitives tribus catalanes no acceptaren de bon grat el domini romà. Estimaven massa llur llibertat per a veure-la sacrificada sense la més mínima resistència. Un príncep ilergeta, de Lleida, anomenat Indíbil i el seu germà, Mandoni, foren els qui recolliren aquest ambient i saberen aixecar les tribus contra l'opressió estrangera. La gent abandonà les eines pacífiques del treball i es prepará per a la lluita.

Dues vegades s'alçaren els ilergetes contra els romans. La primera vegada fou amb motiu d'un afer personal, en què Indíbil i Mandoni arrossegaren llurs homes a la guerra. Però durant l'any 205 el descontentament contra les imposicions de les tropes romanes anà creixent fins a convertir-se en un ample aixecament armat. Ilergetes, lacetans i ausetans, o sia la majoria de les tribus de l'interior del país, prengueren les armes en defensa de llur independència. Llur cap suprem fou, també, Indíbil, però en aquesta ocasió l'extensió i la profunditat de la revolta demostraren que l'aixecament era degut a un convulsió íntima del país i no solament a mòbils personals del cap ilergeta.

El moviment fracassà; el mateix Indíbil trobà la mort en el camp de batalla. Però el sentit de la revolta perdurà en el temps. Era una prova del tremp dels futurs catalans, de llur permanent amor a la llibertat i de llur repugnància envers qualsevol submissió, per enlluernadora que fos. La primitiva Catalunya marcava, d'aquesta manera, el rumb permanent de la seva futura història: rebel a tota opressió i disposta tothora per al sacrifici en la lluita per la seva llibertat.

Bernard Shaw, el mundialment famós escriptor anglès, rebé una original proposició. Una fàbrica mexicana de navalles li oferí deu mil lliures esterlines si s'afaitava la barba amb una navalla d'aquella marca.

—M'honora molt la vostra proposició — respongué l'escriptor —; però, malgrat el meu desig de complaure-us, no la puc acceptar. La meva barba és més famosa i valuosa que tota la meva col·lecció d'obres.

(La Praktiko)

La longevitat dels animals

per **FRANK THONE**

Qui té més llarga vida de totes les espècies animals que habiten la Terra és, amb excepció de les tortugues gegants, l'home. En l'Antic Testament es calculava la durada de la vida d'un home en setanta anys, i encara a l'actualitat aquesta edat és considerada com a respectable. Tant aleshores com ara, l'home s'ha queixat de la seva vida breu i ha envejat els animals; car es pensava que arribaven als tres-cents o quatre-cents anys.

Si tanmateix és un consol viure més que les altres criatures, el gènere humà pot tenir-lo. Els seus set decennis, malgrat la seva brevetat, constitueixen un lapse de vida més llarg que el de qualsevol altra espècie, amb excepció d'algunes de tortuga gegant.

Entre el seu llinatge zoològic més proper, els mamífers de sang calenta, l'home és, per cert, el patriarca. Les antigues llegendes són difícils de llevar, i la idea que l'home és el que viu més de tots els animals de sang calenta costarà de creure a molts. Això no obstant, aquesta afirmació és corroborada per una acurada revisió de tots els registres fidedignes, feta per molts zoòlegs, i comparades per R. Martin Perkins, director del Parc Zoològic Lincoln de Xicago. Una quantitat considerable de les xifres, provingué de Stanley Smyth Flower, de la Societat Zoològica de Londres, i la resta, dels Jardins Zoològics dels Estats Units.

Es creu que els elefants, els papagais i les tortugues gegants de les illes Galàpags són els tres animals que ultrapassen l'edat de l'home en molts anys, a vegades per xifres realment fantàstiques. Però el què és cert és que l'edat màxima d'un elefant és la de seixanta anys, i el temps mitjà de vida probable es calcula en quaranta-cinc anys. El lloro més vell registrat morí als 54 anys. Les eacatues, parentes dels papagais, han assolit edats entre trenta i quaranta anys. Cap altre rèptil no pot viure tant com les tortugues gegants. Però no és cert que arribin als tres-cents anys. Se sap que la tortuga dels Galàpags pot viure més de cent anys. Una altra espècie, la tortuga de les illes Marianes, manté el rècord amb 152 anys. No existeix cap relació entre la mida i la longevitat; de la petita tortuga terrestre de la Carolina se sap que ha arribat als 123 anys, mentre

que la gran tortuga voraç nord-americana, de mida molt més gran, solament ha arribat als quaranta-dos. La tortuga llaüt, tortuga de mar, més gran que cap, no arriba als quaranta. No existeix cap dada digna de crèdit que atorgui més de 56 anys per a un cocodril nord-americà, ni més de 50 a un parent seu de la Xina. Les serps són encara de vida més curta. Cap espècie d'elles no ha passat dels 20 als 22 anys. La majoria dels llangardaixos moren abans d'arribar a la vintena.

Després dels 70 a 100 anys o més que pot viure l'home, i els 45 a 60 de l'elefant, el rinoceront és el que té més longevitat entre els mamífers, amb 35 a 50 anys. Els cavalls viuen bastant; arriben amb facilitat als 15 anys i poden assolir un màxim de 35 anys. El lleó, per molt de temps proclamat el rei de les bèsties, té un breu regnat de 8 a 15 anys, menys que molts gossos i poc més que certs gats masceles vigorosos. L'industriós castor sobreviu a la múrria guineu amb un avantatge de 15 contra 12 anys. I solament els immortals rens del trineu de Santa Claus viuen més de quinze anys.

Per què hom ha elegit els elefants i els papagais per a atribuir-los els honors de la longevitat que han demostrat ésser ficticis? I per què s'ha suposat que les tortugues viuen tres o quatre vegades més temps del que la realitat demostra? La resposta pot raure en un curiós caprici antropocèntric, a la tendència de donar interpretacions humanes a similituds casuals en els éssers no humans. Els papagais tenen arrugues a la pell nua que encercla llurs ulls; les tortugues tenen arrugues a les potes i al coll; tota la pell dels elefants és arrugada. Tots tres animals són de caminar lent. Els homes vells tenen arrugues i caminen a poc a poc. Això ha estat suficient per a crear el mite en esperits poc crítics.

Hi ha una evident raó comercial en la certesa que donen els circs sobre la vellura de llurs animals, especialment dels elefants. Tota elefanta de circ es converteix en centenària així que arriba a la majoria d'edat, i es manté així fins que mor a l'avançada edat dels seixanta anys. Aquest procés, invers al que s'esdevé en les dones del gènere humà, és una de les mentides convencionals de la vida de circ; és francament ficticia i ningú no suposa que s'hi hagi de creure. Malgrat que la majoria de persones en anomenar els elefants es refereixen a ells com a masceles, tots els que es troben en els circs són femelles. La raó, molt pràctica, recolza en el fet que les femelles són més dòcils i domesticables que els elefants masceles. Tant és així, que elles no protesten, tot i que se'ls falseja l'edat augmentant els anys,

Els infants prodigis, poden esdevenir grans músics?

per ALFRED CORTOT

Contràriament a la creença general, es requereix més que una natural disposició per a fer un gran músic. Que és encara més necessària que una ferma devoció a l'art: l'existència d'aquesta no pot mai ésser provada fins que s'han trobat els terribles obstacles. Vèncer aquests obstacles és una part àrdua i necessària de l'educació de cada músic. Que l'infant pugui tocar quelcom a vista no és pas cap garantia de futures execucions: no és més que un senyal de la inclinació del seu temperament.

Els infants prodigis no esdevenen necessàriament grans músics. Jo he tingut més de tres mil alumnes, i estic convençut que l'aprofitament que alguns demostren no és més que una manifestació de destresa i una extraordinària i natural facultat d'imitació dels infants.

Tots els joves pianistes, naturalment, imiten llurs mestres, a voltes quasi perfectament; però això no ha d'ésser pres com a prova d'actual habilitat.

Fins que els alumnes arriben a l'edat dels disset o divuit anys en el cas de noies, i dinou o vint en el cas de nois, una vocació definida no es revela clarament; car, ¿com pot existir la revelació d'una veritable passió natural en qui la personalitat encara no està plenament desenrotllada?

És solament quan és plenament conscient dels seus propis poders, quan és lliure de tota influència acadèmica, que l'alumne pot provar si la confiança en els seus poders ha estat mal posada o no.

Els homes són, en conjunt, més lents a arribar en aquest estat, però van més enllà en el llarg camí. Això és sens dubte degut al fet que els homes tenen un gran sentit pels principis generals, mentre que les dones són més aptes per a confiar en llur mestre. Així tot va molt bé mentre romanen sota la seva direcció, però més tard, quan són deixades a llurs propis recursos, les dones tendeixen a concentrar-se primerament en llurs emocions a expenses de l'objectivitat. Els homes, amb escasses ex-

cepcions, aconsegueixen un treball artístic millor perquè són més constructius. És en el cultiu d'aquesta habilitat constructiva que el professor ha de concentrar-se sobretot.

És menys important ensenyar-lo a vèncer totes les dificultats tècniques del seu art tan ràpidament com sigui possible, que no pas educar-lo a sentir la "veu" del seu instrument. Si l'alumne reacciona favorablement a això, pot dir-se amb seguretat que té un do natural per a la música. Aquest ha d'ésser el punt de partida, car l'experiència ha provat que un desenvolupament ds la comprensió és molt més important per a un alumne que no pas el seu talent natural.

Tots els grans músics, certament, que foren infants prodigis — Mozart, Liszt, Chopin i Schubert — pertanyeren a famílies on la música era reverenciada. Van ésser atrets a l'art d'una manera natural, perquè l'atmosfera en què vivien era congenial a ells, i la precocitat musical que més tard mostraren fou deguda en gran part a la competència d'aquells qui eren responsables de llur primera educació musical.

Jo mateix vaig rebre lliçons de piano de molt petit sense preguntar-se'm si m'agradaria aprendre de música o no. Pertanyo a una família que considerava que una carrera artística era la més noble i digna de totes. Les meves germanes foren educades per una carrera musical, i a llur intelligent simpatia dec la meva passió per la música.

Crec que si se m'hagués donat una altra inclinació, hauria treballat de la mateixa manera i m'hauria trobat enterament com a casa en qualsevol altra professió; però vaig ésser fàcilment influenciat en aquells dies. No obstant això, hi ha alguns casos de precocitat musical que semblen contradir la meva teoria.

Fa alguns anys a Califòrnia (que ha produït ja alguns joves prodigis, incloent-hi Yehudi Menuhin i Ricci), un professor de música conegut meu, em telefonà a San Francisco per demanar-me si podria cedir-li uns quants minuts per a jutjar el talent musical d'un dels seus alumnes.

Naturalment, vaig accedir. Mentre m'esperava arribà un missatger amb una caixa enorme. Vaig creure que era un d'aquells regals de fruita amb què els californians obsequien llurs hostes. Estava enfeinat obrint-la quan arribà el meu amic, acompanyat d'una nena petita de quatre anys!

Confesso que em va sorprendre i molestar que se m'hagués demanat de perdre el temps a jutjar les potencialitats musicals d'un infant! Amb tot, vaig accedir a sentir-la, i llavors vaig descobrir que l'enorme paquet no contenia res més que un in-

vent mecànic perquè ella arribés als pedals del piano. No cal dir que aquests preparatius difícilment em posaren d'humor per a una audició seriosa.

Vaig quedar astorat, això no obstant, en sentir una nena tan petita tocar per mi quasi un programa complet, i encara més astorat, quan vaig percebre en ella una profunditat de sentiment sobrepassant de molt la seva tècnica. Vaig quedar enormement commogut, però no vaig mostrar cap emoció, perquè sé quin perjudici pot ésser per a l'infant. Fou més dificultós, amb tot, no fer-ho més tard quan va llegir la música que jo portava, enterament correcta, la transportà i, finalment, em donà els noms dels acords. Això últim és una de les tasques més abstractes en música, i en aquest infant no podia ésser el resultat d'un esforç intellectual, sinó més aviat una espècie d'automatisme mental. Aquí jo crec que hi havia un fenomen, en algun sentit intuïtiu, que és equivalent a pura mnemotècnia.

Per aquesta raó jo pretenc fermament que fins i tot en aquesta nena no hi ha encara cap senyal d'una espontània vocació musical. És altra cosa que això, almenys en aquest cas, encara que és possible i fins probable que ho pugui esdevenir; molt més quan ha estat impellida a fer-la independent de la seva família (que desitjava explotar la seva música), i així aquesta petita culta israelita ara està en circumstàncies molt favorables per a desenvolupar la seva personalitat. Dintre d'uns anys podrem dir si les meravelloses flors dels seus dons pogueren llevar fruit després de tot.

Però si el talent genuïnament musical no pot ésser indiscutiblement establert fins que la personalitat ha estat desenrotllada, por sovint revelar la seva presència més aviat.

Recordo una espècie de revelació en el meu propi cas quan tenia onze anys. Un dia Edouard Risler, un amic de la família, s'escaigué d'entrar a la meva cambra, i vaig tocar-li les *Variacions Serioses*, de Mendelssohn. Quan vaig acabar es posà al meu lloc i va tocar-les ell. Llavors, certament, vaig assabentar-me del poder diví de la música. Em produí una emoció que jo crec que deu ésser parenta de la que senten els catòlics en la revelació del misteri de l'Esperit Sant. Fou com si un vel s'hagués alçat dels meus ulls, i des de llavors la música m'ha produït sentiments tan aguts que sovint quasi s'apropen al dolor.

No és pas que aquesta revelació em tornés immediatament un alumne més brillant que molts dels meus amics. Les dificultats tècniques em perseguien fortament i destorbaven el meu desenvolupament musical, i fins que vaig apropar-me als disset

anys, com altres, vaig començar a sentir un estímul dintre meu que no tenia cap connexió amb les ensenyances dels meus mestres. Si insisteixo així en la necessitat per a un músic d'alliberar-se de tota influència acadèmica, és perquè aquesta influència és molt perjudicial en la nostra tècnica. La destresa manual exigida és tan delicada que cal una educació contínua i intensiva.

L'infant, i fins l'adolescent, és malleable. Hom ha de fer-li comprendre que el virtuosisme és menys important que la interpretació del contingut espiritual de la música. Si hom falla a fer-li comprendre això, el condueix per l'error.

Una insistència en la perfecció de la tècnica ocasiona que l'instrument s'interposi entre l'executant i la seva música; dissortadament, molts professors encoratgen aquesta tendència, tal volta quasi inconscientment.

A mi em sembla que si ells també haguessin tingut una revelació com la meva amb Edouard Risler, haurien refrenat tant com hagués estat possible, com faig jo, de tocar una peça per sobre després de l'alumne. Solament d'aquesta manera pot l'alumne adquirir un sentiment individual d'interpretació i evitar d'estrangular les seves potències a través d'una excessiva èmfasi en la tècnica.

La tècnica del músic, en efecte, hauria d'ésser com la dels actors. El millor mètode per a atènyer això és arribar a combinar les qualitats de l'artista amb les del tècnic. Fer-ho és essencial tot afegint-hi la concentració sobre la tècnica musical. Hom ha de guardar contacte amb les altres arts, que proveeixen el músic de la cultura general, sense la qual mai no esdevindrà un gran artista.

(De "Music & Letters")

RESIDENCIA PER A PERIODISTES

En el nou pressupost estatal d'Egipte es destina la considerable quantitat de 20.000 lliures egipcies per a la construcció d'un presidi especial per als periodistes que ofenguin el règim.

LLIBRES

LA CIUTAT SUBMERGIDA. — Per *Ramon Bech.* — Antologia. 1947. Volum II.

És de primeríssima necessitat la creació d'unes edicions populars que condueixin a la difusió de tot allò que les noves promocions literàries de casa nostra i de l'estranger han donat com a fruit dels nous moviments d'avantguarda que han culminat en la postguerra.

El llibre, instrument base d'una cultura i d'un poble, no pot ésser negligit, i, avui, ens trobem construint un trampolí per a saltar el mur de l'oblit que s'ha edificat amb uns anys de silenci.

Sabem, però, que no és empresa fàcil arriscar-se al salt quan encara sura al nostre entorn una atmosfera de desconfiança que, les circumstàncies, pilotades per nauxers sense brúixola, han conduït devers un senderó que cada dia es dilueix i es desdibuixa més i més.

Necessitem llibres, molts llibres, però necessitem alhora qui els llegeixi. Necessitem un públic de lectors i un públic de propagandistes. La major part dels llibres publicats enguany no han estat venuts, que és el mateix que dir: no han estat llegits.

La diada del llibre a casa nostra no ha reeixit; és com si el món de les lletres s'hagués fragmentat i giréssim sempre al voltant d'unes constants definides, però sense esperança de superació.

Cal crear, ambientar i orientar un públic de lectors, i, per això, s'ha creat la Col·lecció Literària "Antologia", assequible i nova per a tothom, on amb la narració, la novel·la i la poesia nostra s'aparellin les obres estrangeres més modernes i transcendentals.

Així, després de l'obra de Vercors "El Silenci del Mar", que obrí, en homenatge a la Resistència francesa, aquesta Col·lecció, el llibre de Ramon Bech obre la porta de les aportacions literàries en llengua catalana. A través d'ell, aconseguim situar-nos en el món de la lírica per excel·lència, i amb ell cantem i plorem i assagem de "piratejar estels", seguint el ritme i la cadència musical dels seus versos.

"La ciutat submergida" és un món de poesia greu, ardida i viril, no tendenciosa, encara que en certs moments ens sembli desigual i trencada.

Si féssim un estudi a consciència hi trobaríem semblances i dissemblances originals, però sempre de bona llei, i, encara que en certs moments albirem un Sagarra en el dir o en l'acurament informal de la forma, sempre trobem el ressò de la seva veu més genuïna.

Nosaltres (parlo estrictament per mi), els puristes de les formes concretes i de la concepció introspectiva de la idea, treballem per solucionar tots els problemes que presenta la construcció poètica: ritme, rimes, metre i forma. Per això ens desplau que es trenqui la ilació d'un vers conseqüent, i, de vegades — no sempre —, per un hemistiqui masculí o femení (agut o pla) emprat a deshora qualifiquem o desqualifiquem un poema.

Entre el poeta de "Noviluni" i el poeta de "La ciutat submergida" hi ha un món de diferència; cal assenyalar, però, els anys transcorreguts i l'estudi conscient del llenguatge i de les formes poètiques que han transformat l'essència primera del poeta i han superat el simple assaig.

Avui Ramon Bech és un poeta que es fa escoltar i sentir. Té el do de la bella paraula i circumda els seus poemes d'un hàlit molt personal, com podem comprovar en la "Cançó de Don Simâo" i en la "Cançó de la sireneta", molt ben concebudes i resoltes amb un equilibri poc freqüent.

El poema "Tardoral", publicat a les pàgines de "Antologia", marca una fita en l'obra de Ramon Bech, i ens atreviríem a assegurar que, junt amb "Ultima elegia", constitueix la lírica més perfectament assolida.

El "Poema de Krisnadrath" és tot un món a part, on l'acció juga amb les idees i les imatges poètiques, però la manca acurada de la forma exterior (en el sentit estricte de la forma estructurada), els versos trencats i durs i les rimes soltes que resten sense consonant, el fan trontollar una mica. Malgrat tot, cal considerar-lo una valuosa aportació a la nostra lírica. Recordem només aquests versos de la segona estrofa del cant XIX:

> Retornaré a palau si el teu desig ho vol
> i serviré, regnant, el poble que m'espera
> fidel i obedient, però no serà sol:
> m'hi portarà lligat la teva cabellera.

I, enquadrats en el món de la lírica, cal assenyalar el llibre de Ramon Bech no com una possibilitat més de la nostra poe-

sia, sinó com una realitat que viu i alena per si sola i que duu l'empremta alliçonadora del perfeccionament a través de l'estudi i d'un treball conscient i conseqüent.

I, ara, només ens cal afegir, repetint els versos de la seva "Profecia", que Ramon Bech camina

"cap a una aconseguida plenitud".

G.

* * *

PETITA VALL. — Per *Esteve Albert*

Quan ens submergim en la lectura d'un llibre com "Petita vall" i ens sentim enlluernats pel sentiment humà que traspua, no podem deixar de preguntar-nos, una vegada més, si el que realment pot arribar a transcendir amb els anys és el poema pulcrament cisellat, però de fons insubstanciós, o bé aquell que com una torrentada ens aporta tota l'ànima del poeta i, en el bategar d'aquesta ànima, ressons de la humanitat sencera. Ja sabem que en les torrentades les aigües són tèrboles; perquè l'aigua sigui transparent cal que estigui estancada; i no cal dir que les aigües tranquilles, sense terboleses, reflecteixen el cel i tempten el nostre llavi. Però no són les aigües dels rius i dels torrents les que arriben a mar? I no són les aigües immòbils les que s'arrisquen a corrompre's? Creiem sincerament que l'ideal seria contemplar riuades sense màcula. Però és tan difícil que un gran corrent no arrossegui llot!

Si som exigents ens lamentarem que Esteve Albert i Corp, en els seus versos, hagi negligit de tant en tant la forma, però en lliurar-nos al doll de la seva poesia no ens podem entretenir a copsar detalls; la seva força se'ns enduu.

La gramàtica s'aprèn. La perfecció formal dels versos s'assoleix amb la pràctica, quan hi ha bona voluntat. Un pòsit de cultura, l'obtindrà qualsevol persona intel·ligent que s'ho proposi i, amb un bon bagatge intel·lectual, aquell qui sàpiga viure amb els sentits desperts anirà afinant la seva sensibilitat, i, dia rera dia, podrà projectar la seva llum sempre amb més brillantor. Però caldrà que dugui dins el cor una veritable torxa aquell qui ens vulgui il·luminar. I, aquest foc intern, no el posseeix tothom; aquell al qual Déu no l'ha lliurat, endebades intentarà d'adquirir-lo.

En els versos de "Petita vall", les inquietuds del poeta són les nostres inquietuds, les de la nostra generació. Ens llancem a la lluita i ben tost sentim la necessitat de la pau. Desitgem des-

cansar en algún recó de món no contaminat pel gran esllavissament dels valors morals que atueix la humanitat. Però la quietud no s'ha fet per a nosaltres, i si un dia tenim el repòs a l'abast de la mà frisem de nou per la lluita. Esteve Albert, submergit com nosaltres en el vertigen del nostre temps, enyora la pau de la "petita vall" on s'han escolat les generacions que el precediren, però davant la casa pairal sent com tot el passat es conjura dins seu per llençar-lo de nou a la palestra, de la qual ell voldria fugir, i sent l'afany d'infondre al seu poble les virtuts de la raça, que veu adés adormides, ara mistificades.

Amb "Petita vall" Albert ens ha emocionat, i en la nostra emoció hem admirat el poeta en composicions com "Mà de Déu", "Les masies ancestrals", "La pineda com una catedral" (en la qual trobem ressons del millor Guerau de Liost), "El vent ens arriba a casa", "Al lledoner com una lira" i en algunes de les elegies de la darrera part del llibre.

Tant de bo que alguns dels nostres lírics massa obsessionats pel triomf de l'estètica per l'estètica es volguessin acarar amb els problemes humans tal com ha fet Albert i que els poetes com l'autor de "Petita vall" procuressin contenir una mica el desbordament de la seva puixant personalitat per tal de parar més compte en l'expressió formal. Què ens priva de creure que el nostre desig pot ésser acomplert? Si més no, en el cas d'Albert n'estem segurs.

F. C.

ELS DITS

Un dia els dits de la mà es discutiren. Cada un d'ells volia tenir raó a demostrar que era el més útil de tots cinc. El dit més gros digué als altres. "Inclineu-vos davant meu. Sóc el més fort de tots. Jo sol treballo tant com tots vosaltres junts". El dit índex protestà: "Jo faig les tasques més delicades i difícils. Sóc el més llest i esforçat". "Apreneu d'ésser modestos — exclamà el del mig. — Jo sóc el més llarg i el més gran de tots vosaltres. Com a cap vostre que sóc, estic situat al mig". El dit anular parlà amb veu enutjada: "Com podeu gosar de comparar-vos a mi, que estic guarnit d'or i pedres preciosos?". El dit xic fou l'únic que no digué res. Peró aleshores els altres es posaren a riure d'ell: "Digues, tu. I doncs per a què serveixes?". "No està gens bé que us mofeu de mi — respongué el pobrissó. — El mèrit no es mesura segons l'alçària. Aquell qui fa tot el que pot compleix amb el seu deure i mereix, per tant, el respecte d'altri". "Tens raó, estimat germànet — exclamaren tots alhora el altres dits. — Verament, tots nosaltres tenim igual valor".

(De "Universala Legolibro")

El Fantasma del Gall

per **ANNA MURIÁ**

Coll morat i cresta roja, voleiar de plomissol, sang, esquitxos de sang, rajolí de sang, urpes crispades, crit enrogallat, darrers estremiments... La força en ales, en bec, en ungles, en rojor de cresta, en mirada fera. Ales moribundes, rebels, bec entreobert, parpres blavosos, ungles esgarrapant l'aire. Plomes eriçades. Forceig desesperat. Vol fer un salt abans de morir, un salt esgarrifós d'energia esgotada i ranera, i membres pengimpenjam mig redreçats. Però es sent apretat, lligat, agarrotat; no pot, no el deixen anar. Odi a les ales defallents. Tota la cuina s'estremeix de l'agonia.

Els moviments desesperats minven a poc a poc. Les urpes s'afluixen vençudes. A penes bateguen, suaument, les ales. El degotís de sang ja és un degotís, només. El cap penja, la cresta empallideix i els ulls, mig closos, son extàtics i opacs. Cauen les ales, immòbils. El plomall s'ajeu. És la mort.

Les mans que el sostenen el balanceegen un moment. Després el llenceen dins de l'aigüera.

Passa un minut. El plomissol que voleiava ha anat descendint damunt dels rajols. Els esquitxos de sang s'assequen i es tornen negrosos. Damunt del marbre geu el ganivet sangonós.

De sobte, el cos inert de dins de l'aigüera redreça les potes, batega les ales, obre el bec deixant anar un rogall que vol ésser un aliret, tot ell fa un darrer esforç furiós i, en una contorsió horrible, salta —"Aiii..."— i cau al mig del sòl de la cuina, alçant una altra vegada una polsaguera de plomissol, fent una nova escampadissa d'esquitxos de roig viu... i una fuga espantada de sacrificadors.

S'estremeix i mor. Ha triomfat.

El cadàver rep la pluja tèbia i fina de les seves pròpies plomes.

* * *

Oh, el salt del mort! Dessagnat, coll migpartit... No s'havia acabat en ell la força. Els galls quan semblen morts no en són.

Tremolen sota les plomes... El bec obert, dur, xucla una mica d'aire... que s'escapa per la ferida del coll. El nervi dels esperons vibra. La desesperació és tan forta que amb ella obtenen un moment de vida. I salten, escumejant d'odi. Un salt mortal. Es la fi. Però... és ben bé la fi? Encara tremola sota les plomes, o és l'aire que les mou? No ens perdona pas...

* * *

Haver de caminar per aquests carrers de blanques carns esgarrifades! Carrers de cadàvers de galls, amb sòl llepissós de sang, de plomes xopes i de deixalles. Murs de cadàvers i ares d'esquarterament.

A banda i banda ells estan penjats en posició vergonyosa, nus, cap-per-avall, lligades les potes d'inútils urpes. La cresta humiliada, els ulls closos; les plomes esborrifades per la inversió imiten, ridículament, la feresa esvaïda.

Es redreçaran encara aquestes testes inerts?

Hi ha una sacerdotessa coberta de blanc que sacrifica sense parar. El seu braç armat no es cansa. Immutable, fereix i fereix, freda al estremiments i a les agonies, indiferent a l'odi i a la lluita vana, amuntega víctimes calentes, somrient en les seves robes esquitxades, sota el seu cabell nevat de plomissol.

La gent s'empenta pels carrers que crea la mort de l'aviram. Un crit fosc, la gent s'enretira i passa un home corbat sota el pes d'un gran raïm de cloqueigs i plomes i ales agitades i eriçor de becs. Passa un altre home carregat de carn blanca i de testes pengim-penjam amb la cresta humiliada i els ulls closos.

Damunt la blancor de les ares, trossos sagnants, pits oberts mostrant el cor; i els becs freguen, amb el lleu vaivé dels penjats, en dansa lenta damunt el cor del germà.

Tremolo entre els morts. Llurs becs m'amenacen. Vull fugir. N'hi ha tants! Són dunes de galls plomats.

* * *

Foc en el cel, per damunt d'aquest sostre ressec de fulles de plàtan, un foc blau, groc, blanc reverberant. Foc en la terra blanca, polsosa, plana, que s'estén a l'entorn: ferro al roig-blanc. Foc damunt el plomall d'aquella palmera vincladissa que s'esgrogueeix. Foc en les veus gronxadisses del cercle negre. Foc en els ulls rodons dels lluitadors, en les crestes trèmules, en els esperons espumejants.

També és foc la sang, que raja de les ferides, i ho és el crit de guerra: els salts són llampecs, espurnes les plomes, flamerades les ales bategants.

Aquí és ell, lliurement al mig. Mig fera, mig gladiador. Les cares negres que volten l'arena — la petita arena vibrant — tenen una contracció d'enveja sota l'apassionament. Sona una rialla múltiple quan el vençut, que ha caigut tantes vegades, amb un ull destroçat s'arrossega cap a la barrera fent un tremolós cloqueig de gallina, mentre el triomfador salta encara un darrer cop amb les urpes endavant, i per fi, convençut de la seva victòria, redreça el coll i llança un potent, viril, orgullós "cocorocó...".

A l'arena resten, sols, el vençut i el seu amo. La mà negra de l'amo recull l'agonitzant i el rebot, furiós.

L'amo del vençut pensa una venjança. I riu infernalment amb la seva gran boca.

Un gall de lluita, brau i arrogant, és deixat anar. Té els ulls congestionats i, amb la cólera de llarga reclusió, vol guerra. Una mà negra posa el vençut malferit a l'abast del seu bec i dels seus esperons. Qui ho veu, estremint-se d'horrors, tanca els ulls. Però el gall de lluita, davant el moribund, reculta esfereït.

* * *

Aiii!...

S'ha escapat de la cuina.

Acaba de saltar dins la meva cambra. Té el coll mig segat i en raja un doll de sang. Damunt de la ferida alça, rígid, de gairell, el cap roig de cresta i d'ulls. Obre esgarrifosament el bec, d'on degota una escuma sangonosa. Bat les ales i escampa plomissol. El seu rogall demana venjança. Em sento al rostre els cops de vent de les seves ales. "Venjança, venjança!—diu—. M'han degollat!"

Aiii!... que s'acosta!

Els rajols són plens de sang. Cada vegada se li obre més la ferida del coll, i la seva expressió és més fera.

Salta amb les urpes endavant.

Aiii!...

Em llanço per l'altra banda.

És dalt del llit, batent d'ales, dessagnant-se, escumejant el bec, enrogits els ulls, trèmula la cresta!

Fujo cap a la porta. Reculo. N'entra un altre! Aquest s'arrossega penosament. Ensenya a trossos la pell de l'esquena. Té un

ull rebentat. Es el gall de lluita. S'arrossega i s'arrossega en cercles pel sòl ensagnat de la meva cambra. Jo m'arrecono a la paret. El gall, mal ferit, va arrossegant-se, amb el coll estirat i l'ull buit gotejant. L'altre encara és dalt del llit, inundant-lo de la seva hemorràgia; tot voleia del vent de les seves ales furioses.

Un altre! Aquí! Davant de la finestra! Plomat del tot. Té la testa moradenca i la ferida del coll ja és seca. Els ulls, closos. Només obre el bec. I camina, rígid, vacillant, els ulls closos, el bec obert. Camina cap a mi. No! Jo no t'he robat les teves plomes! Reculo, reculo i ell va caminant cap a mi. El gall de lluita mal ferit va arrossegant-se pels rajols ensagnats cada vegada més a prop dels meus peus. Reculo, reculo. El gall plomat avança cap a mi amb la seva rigidesa de cadàver i la seva blanca pell encartonada. El gall degollat sembla que creixi dalt del llit, i les seves ales espeterneguen més i més fort, baten l'aire que em bufeteja la cara barrejat de pomissol i olor de sang.

No puc recular més. Acorralada, aplanant-me contra l'embà, em tapo el rostre amb els braços. Però també els veig. S'acosten, s'engeganteixen... i es multipliquen. Són dobles, triples, quàdruples... Més... més... Dalt del llit són deu que baten d'ales, degollats, sagnants, agegantats, ferotges... A terra n'hi ha molts que s'arrosseguen agonitzant, ja passen per damunt dels meus peus i piquen amb odi horripilant el cuir de les meves sabates. Aiii!... I una multitud de cadàvers de gall, rígids, venjatius, avança, avança i s'estén. El mur ja no hi és: al seu lloc, un horitzó d'ulls closos, de crestes moradenques, de becs oberts en l'últim gest de la mort. Vénen en onades... Onades de cadàvers que volen ofegar-me!

Aiii!...

Tots damunt meu!... Ungles, sang, plomes, becs!... Oho...o...o!

HUNS, TARTARS I AVARS

Els Avars, com els Huns, es traslladaren del NW del Mar Caspi vers NW del Mar Negre. Els uns — els Huns — anaren a la Península balkànica i N d'Itàlia. Els altres — els Avars — a W dels Mars Caspi i Negre, i a Germània. Però si bé els Avars procedien tots de NW del Caspi, els altres — els Huns — vingueren principalment dels Urals.

Els Avars, com els Tàrtars o Tates, constitueixen, doncs, un dels pobles caucàsics, i habiten, tanmateix, principalment, junt el Mar Caspià. Això llegim en els textos. En realitat podem afegir que els avars habiten per tot el món, el mateix que les tates.

(Ferran de Xèrica)

"EL NAUFRAGI"

per **RABINDRANATH TAGORE**

Oferim avui als nostres llegidors el primer capítol de la novel·la que, seguint les petjades de Dickens, escriví Rabindranath Tagore. A la nostra terra encara és inèdit aquest aspecte tan reeixit de la personalitat del gran poeta i místic hindú. En "El Naufragi" ens és descrita la vida casolana de la classe mitjana hindú, penetrada ja de les idees i de les habituds occidentals, però servant encara vius els trets tradicionals i patriarcals de la vella India. Anirem oferint als nostres llegidors, a cada número, un capítol d'aquesta bella novel·la.

CAPÍTOL I

Ningú no dubtava ni un moment que Ramesh passaria els seus exàmens de lleis. La deessa de l'Ensenyament, que presideix les universitats, sempre l'havia cobert de pètals del seu lotus daurat i havia fet ploure damunt seu medalles i àdhue beques.

Hom suposava que Ramesh tornaria a casa després dels exàmens, però ell semblava no tenir cap mena de pressa a fer el bagul. El seu pare li havia escrit manant-li que tornés a casa tot seguit. I ell havia respost que tornaria tan aviat com fossin anunciats els resultats dels exàmens.

Jogendra, fill d'Annada Babu (1), era company d'estudis de Ramesh i vivia a la cambra del costat de la seva. Annada Babu pertanyia al Brahmo Samaj, i la seva filla Hemnalini s'havia presentat novellament als exàmens de lletres. Ramesh era un visitant habitual de llur casa. Hi apareixia regularment a l'hora del te, però, pel que semblava, el te no era pas l'única cosa que l'hi atreia, puix que hom l'hi podia veure també a d'altres hores.

Hemnalini solia passejar amunt i avall del terrat bo i eixugant-se els cabells després del bany i llegint tot passejant. Ramesh, per la seva banda, acostumava a asseure's, amb un

(1) Babu: senyor.

llibre a la mà, tocant a la torreta de l'escala, damunt mateix de les seves habitacions, embrancat en estudi solitari. Un tal lloc és certament escaient per a la lectura plàcida, però també hi havia considerables motius de distracció, com una lleu reflexió demostrarà.

Fins aleshores no s'havia parlat de casament per cap d'ambdues bandes. Hi havia alguna raó en el silenci d'Annada Babu per a no remoure el tema: un jove amic seu havia anat a Anglaterra per llicenciar-se en lleis, i el vell cavaller havia posat els ulls damunt seu com un possible gendre.

Una tarda es desenrotllava una viva discussió a la taula del te. El jove Akshay no reeixia gaire als exàmens, però això no li llevava ni una gota de la seva set pel te i per altres inofensius excessos; talment, que la seva presència també sovintejava a la taula de te de Hemnalini. Una vegada sostingué que la intelligència masculina és com una espasa i que àdhuc sense un tall afilat el seu pes en fa una arma formidable, mentre que l'enginy de la dona és com un trempaplomes: l'afilareu tant com voldreu, i no serà capaç de cap tasca seriosa. I així si fa no fa.

Hemnalini estava disposada a sotmetre's en silenci als despropòsits d'Akshay, però el seu germà Jogendra esgrimí així mateix arguments en menyspreu de la intelligència femenina. Això emmenà Ramesh a intervenir en la palestra: es deseixí de la seva torpor i començà a cantar les lloances de la feminitat.

En l'ardor del seu feminisme, Ramesh havia engolit dues tasses de te de més a més, quan el criat entrà duent una lletra adreçada a ell i escrita de mà del seu pare. En donar-hi una llambregada es veié constret a acceptar la desfeta mentre la discussió es trobava al capdamunt, i s'aixecà apressadament per anar-se'n. Hi hagué un cor de protestes, i li calgué explicar que el seu pare acabava d'arribar de casa.

—Prega el pare de Ramesh Babu que entri — digué Hemnalini a Jogendra —: podem oferir-li una tassa de te.

—No us amoïneu, si us plau — interposà Ramesh apressadament —; és millor que vagi a reunir-me amb ell tot seguit.

Akshay s'alegrà interiorment.

—El vell cavaller podria posar alguna objecció a prendre res ací — observà, fent allusió al fet que Annada Babu era brahma, i el pare de Ramesh, hindú ortodox.

Braja Mohan Babu, pare de Ramesh, acollí el seu fill amb aquesta sortida:

—Has de tornar a casa amb mi amb el tren de demà a primera hora.

Ramesh es gratà el cap.

—Hi ha cap pressa especial? — preguntà.

—No: res de particular — respongué Braja Mohan.

Ramesh esguardà inquisidorament el seu pare, estranyat que en aquelles circumstàncies dugués tanta pressa; Braja Mohan, però, no cregué necessari satisfer la curiositat del seu fill.

Al vespre, mentre el seu pare era a visitar els seus amics de Calcuta, Ramesh s'assegué per escriure-li una lletra; però després de la fórmula tradicional amb què hom s'adreçava a un pare honorat: "Als vostres venerats peus de lotus", la seva ploma es resistí a tirar endavant, malgrat que ell es digué repetidament que estava lligat a Hemnalini per un vot no formulat de paraula, i que fóra mal fet d'ocultar més temps aquest compromís tàcit al seu pare. Redactà diversos esborranys en diversos estils, però al capdavall els esquinçà tots.

Braja Mohan se n'anà pacíficament a dormir després de sopar. Ramesh pujà al terrat i vagà desconsoladament amunt i avall com un esperit nocturn, amb els ulls fits en la casa del seu veí. A les nou eixí Akshay, i a dos quart de deu fou tancada la porta del carrer. A les deu s'apagà el llum de l'estança d'Annada Babu, i a dos quarts d'onze si fa no fa tota la casa estava submergida en el son.

Ramesh havia de deixar Calcuta l'endemà de bon matí. Braja Mohan Babu tingué bona cura de no donar-li cap avinentesa de perdre el tren.

(Seguirà)